

Západo česká univerzita v Plzni
Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Politická geografie Perského zálivu

Ivana Králová

Plzeň 2011

Západo česká univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztah

Studijní program Politologie

Studijní obor Politologie

Bakalářská práce

Politická geografie Perského zálivu

Ivana Králová

Vedoucí práce:

PhDr. David Šanc, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztah

Fakulta filozofická Západo české univerzity v Plzni

Plzeň 2011

Prohlazuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvede-
ných pramenů a literatury.

Plzeň, červenec 2011 .....

Ráda bych tímto poděkovala svému vedoucímu bakalářské práce PhDr. Davidu Šancovi, Ph.D. za odbornou spolupráci, neustálou ochotu a čas, který mi věnoval. Poděkování si rovněž zaslouží má rodina, která mne ve studiu podporovala.

OBSAH

1. ÚVOD	..1
2. POLITICKO-GEOGRAFICKÝ REGION	..3
2.1 Transnacionální region	...4
3. VYMEZENÍ REGIONU PERSKÉHO ZÁLIVU	..4
3.1 Geografické podmínky	..5
4. FORMOVÁNÍ POLITICKO-GEOGRAFICKÉ STRUKTURY REGIONU	8
4.1 Období do 2. sv. v	8
4.2 Formování nezávislých stát	12
5. DNEŠNÍ REGION PERSKÉHO ZÁLIVU Z PERSPEKTIVY POLITICKÉ GEOGRAFIE	14
5.1 Geografie náboženství	14
5.2 Geografie obyvatelstva a migrace	.20
5.3 Ropa	 24
5.4 Politické systémy	.29
6. MEZINÁRODNÍ VZTAHY V REGIONU	32
6.1 Konflikty v regionu	32
6.1.1 Spory mezi Íránem a Izraelem	..33
6.1.2 Íránsko-irácká válka	..34
6.1.3 Irácká anexace Kuvajtu	..37
6.2 Územní spory	39
6.2.1 Oáza Buraimi	..39
6.2.2 Spor o Shatt al-Arab	..41
6.2.3 Íránský nárok na Bahrajn	41
6.2.4 Abu Musa, Greater a Lesser Tunber, Hawar.	...41

6.3 Spolupráce v regionu	45
6.3.1 Rada pro spolupráci v zálivu	45
6.3.2 OPEC	...47
6.3.3 Liga arabských stát	49
7. ZÁVĚR	.52
8. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	.54
9. RESUMÉ	.56
10. PŘÍLOHY	..57

1. ÚVOD

Region Perského zálivu zaujímá ve své velmi strategickou pozici, která je dána mnoha faktory. Jedním z nich je geografická poloha regionu, která již od starověku podnětovala národy k jeho osídlení. Zetelné uplatnění vlivu cizích zemí je také možné spatřit již v období 19. a 20. století, kdy se evropské mocnosti snažily region kolonizovat. Dalším velmi důležitým faktorem je v regionu islám, ke kterému se hlásí většina obyvatel států regionu. Významnou úlohu zaujímá v regionu i ropa, díky níž má region globální strategický význam, a to především z pohledu globální ekonomiky. Tyto a jiné charakteristické faktory regionu Perského zálivu vzájemně spojí jeho jednotlivé státy, na základě nichž přichází v úvahu možnost pokládat státy Perského zálivu za transnacionální region.

Cílem mé bakalářské práce je zjistit, zda je možné považovat region Perského zálivu za transnacionální region, přičemž budu zkoumat, do jaké míry jsou prvky, které považují pro region Perského zálivu za charakteristické, sdíleny jednotlivými státy regionu. Na základě těchto údajů zhodnotím, zda je, či není transnacionálním regionem.

Jelikož témata vztahující se k regionu Perského zálivu nejsou v české literatuře příliš zpracována, zejména jsem především ze zahraniční literatury. Cenné informace mi poskytly i internetové zdroje.

Text mé práce je strukturován celkem do pěti kapitol, ve kterých se na základě studie jednotlivých témat snažím vystihnout cíl práce. V první kapitole se budu soustředit na samotný politicko-geografický region z čistě teoretického hlediska. Dále vymezím transnacionální region, kdy v rámci definování jeho charakteristických rysů v navazujících kapitolách budu zkoumat, zda se typické rysy pro transnacionální region shodují s regionem zemí Perského zálivu.

V kapitole Formování politicko-geografické struktury regionu se v rámci pohledu do minulosti stát regionu Perského zálivu pokusím rozpoznat, zda je možné nalézt v určitých okamžicích historie těchto států rysy transnacionálního regionu. Ve čtvrté kapitole se již konkrétněji zaměřím na dnešní region Perského zálivu z perspektivy politické geografie. Zde rozeberu geografii náboženství s teritoriálním rozmístěním sunnitů a šiitů a s tím i spojené vzájemné konflikty mezi oběma skupinami. V další části této kapitoly se zaměřím na složení obyvatelstva dle etnických skupin a imigrací do regionu Perského zálivu. Navazujícím tématem je ropa v regionu, která je jedním z hlavních charakteristických rysů států regionu Perského zálivu. V rámci tématu ropy se budu zabývat strategickou pozicí regionu Perského zálivu spojenou s velkými zásobami ropy a s její přepravou. Nevynechám ani hlavní charakteristické rysy politických systémů jednotlivých států regionu. V rámci této kapitoly se pokusím zjistit, do jaké míry jednotlivé státy regionu Perského zálivu disponují společnými znaky ve zmíněných jednotlivých tématech.

Poslední kapitolou bakalářské práce jsou Mezinárodní vztahy v regionu, ve kterých se zabývám Íránsko-iráckou válkou, Íráckou anexí Kuvajtu a také územními spory mezi státy regionu, v rámci kterých se pokusím zjistit míru stability v regionu Perského zálivu. Součástí této kapitoly je i spolupráce mezi státy regionu. Na základě těchto faktů z jednotlivých kapitol zhodnotím, zda je region Perského zálivu transnacionálním regionem a které ze zmíněných faktů k tomu vedou.

2. POLITICKO-GEOGRAFICKÝ REGION

Perský záliv a jemu přilehlé státy vytváří jeden společný region, v rámci něhož mají jednotlivé země mnoho společných politicko-geografických rysů. Na první pohled je z geografického hlediska nejpatrnějším společným rysem právě Perský záliv, kolem kterého státy leží. V rámci regionu existují i mnohé další společné charakteristiky, jako je například náboženství i sdílené prvky politických systémů. Tímto a jinými znaky se však budu zabývat podrobněji v jednotlivých kapitolách.

Z toho důvodu, že je pro politickou geografii teritoriální stát jako základní jednotka výzkumu v nichž případech nepředevším u určitých teritoriálních jednotek politická geografie vymezuje vlastní hranice, které označuje právě pojem regiony. Region lze definovat několika způsoby, obecněji definice například tvrdí, že za region je možné považovat skupinu zemí, které mají zetelné hranice a sdílí obecně podobné charakteristiky. Jiná zase prohlazuje, že region lze definovat na základě fyzické podobnosti jednotlivých států, jako je například podobné klima i reliéf, dále na základě ekonomického hlediska a funkčních vztahů mezi státy. Právě Perský záliv je z geografického hlediska hlavním jednotícím prvkem těchto států, které spolu vytvářejí region Perský záliv. Deterministickým přístupem je region chápán jako oblast, jejíž sociální, kulturní a ekonomické rysy jsou určovány vlastními přírodními podmínkami tohoto regionu. Idiografické pojetí se zase soustředí na určování specifických a unikátních znaků regionu, kterými se odlišoval od ostatních regionů. Přestože existuje několik teorií, které charakterizují region, je možné z nich vyvodit stanovisko, na základě kterého lze státy spolu s Perským zálivem, ke kterému přiléhají, považovat za region (Farmer, Redfern, Skinner: 2009, 242; Touzek, Kunc, Vystoupil: 2008, s. 371, 372, Romancov:2007, s. 419,420).

2.1 Transnacionální region

Studiem politických region se zabývá makroperspektivní politická geografie, která v rámci mezinárodního politického regionalismu rozlišuje tři hlavní typy mezinárodních regionů. Jedním z nich je makroregion i panregion, dále transhraniční region a transnacionální region, který dávám do spojitosti s regionem Perský záliv. Za transnacionální politický region lze považovat oblast, ve které dva či více států v rámci určitého panregionu sdílí několik společných politických ukazatelů. Mezi tyto ukazatele se řadí například podobná politická kultura, společná historie ve státu, který již zanikl, či snaha o vytvoření vlastních integračních institucí. Vztínou se jedná také o spojení několika států, které v transnacionálním regionu vidí lepší možnost se prosadit na mezinárodní politické a ekonomické rovině. Hlavním problémem, který je spojen s transnacionálním regionem, je existence jednoho výrazněji mocnějšího státu. Právě tyto základní charakteristiky transnacionálního regionu mě vedly k teoretickému spojení regionu Perského zálivu s tímto typem regionu. V dalších kapitolách se budu podrobněji věnovat tomu, do jaké míry se charakteristiky transnacionálního regionu shodují s regionem Perský záliv (Hnízdo: 1995, s. 64, 78).

3. VYMEZENÍ REGIONU PERSKÉHO ZÁLIVU

Region Perský záliv je tvořen celkem osmi státy obklopující Perský záliv, který je hlavním jednotícím a charakteristickým rysem tohoto regionu. Perský záliv se rozkládá mezi Arabským poloostrovem a Íránem, přičemž jeho celková plocha činí 239 000 km² a délka 1000 km. Voda v zálivu je součástí Arabského moře a jeho nejužším místem je Hormuzský průliv, který dosahuje v nejtěsnějším místě pouze 54 km. Hormuzský průliv je považován za jeden z nejvíce strategických bodů na světě, jelikož je přes něj přepravováno minimálně 20 procent z celkových světových zásob ropy.¹

---

¹The Persian gulf states, dostupné na: <http://www.emerging.com/medals/pgs/welcome.html>;
USA nedovolí Íránu uzavřít Hormuzský průliv, dostupné na:
<http://www.petroil.cz/ropa/clanek.asp? Id =10330, 3.7.2011>.

Hormuzský prliv je na severu kontrolován Íránem a na jihu Spojenými arabskými emiráty a Ománem. Voda v zálivu je mlká a z ídkakdy dosahuje hloubky více jak 60 metr . Sou ástí regionu Perského zálivu jsou tyto státy: Bahrajn, Kuvajt, Omán, Katar, Saúdská Arábie, Spojené arabské emiráty, Irák a Íránská islámská republika. Spojené arabské emiráty se skládají ze 7 emirát , kterými jsou Abú Dhabí, ŷard0á, Ad0mán, Fud0ajra, Dubaj, Rás al-Chajma a Umm al-Kuvajn. Region Perský záliv obývá celkem 118 milión lidí, p i em0 v tzina obyvatel uznává islám za své nábo0enství, jeho0 svatá m sta Mekka a Medína se nacházejí v Saúdské Arábii. Charakteristickým rysem pro region Perský záliv je také st et dvou kulturních a jazykových oblastí, a to arabské a perské, která je reprezentována v regionu pouze Íránskou islámskou republikou.²

3.1 Geografické podmínky

Nejv tzím státem regionu Perského zálivu je Saúdská Arábie, její0 rozloha iní 1 960 582 km tvere ních. Saúdská Arábie je tvo ená ze t í hlavních geografických region . Podél Rudého mo e se rozprostírá region Hijaz, v n m0 se nacházejí svatá m sta Mekka a Medina. Dalzí region je Nedj, který tvo í v tzinu území Saúdské Arábie. T etí region se nazývá Východní provincie a jeho sou ástí jsou spolu se dv mi nejv tzími oázami Saúdské Arábie al-Hasa a Safwa také její hlavní ropná pole (Russel: 2007, s. 145).

---

²The Persian gulf states, dostupné na: <http://www.emerging.com/medals/pgs/welcome.html>; The Gulf 2000 project, dostupné na: http://www.parstimes.com/persian_gulf.html, 3.7.2011.

Kuvajt má celkovou rozlohu svého území 17 818 km². Sdílí hranici s Irákem a se Saúdskou Arábií, se kterou roku 1922 uzavřel dohodu z Al Uqayr, jež tuto hranici stanovila. Zároveň také vymezila mezi oběma zeměmi neutrální zónu o velikosti 5 700 km². Neutrální zóna však byla později rozdělena a v roce 1969 byla mezi oběma státy podepsána dohoda o vlastní správě svých částí zóny. Tato dohoda se však na tuto dohodu nevztahovala a ropa je rozdělována mezi obě země stejným dílem.³

Írán, jakožto druhá největší země tohoto regionu, se rozkládá na území o velikosti 1 648 000 km². Írán hraničí na severu s Ruskem a Kaspickým mořem, na jihu jsou jeho břehy omývané Perským a Ománským zálivem a z východní strany sousedí s Pákistánem a Afghánistánem. Írán má velmi hornatý povrch. Hory Zagros tvoří velkou část západního Íránu a pohorí Elbruz, které se nachází podél jižního pobřeží Kaspického moře, tvoří robustní bariéru severně od Teheránu. Velkou část Íránu tvoří neobydlené pouště Dasht-e-Lut a Dasht-e-Kavir, které izolují íránské osady podél hranic s Afghánistánem a Pákistánem. Také obyvatelstvo Ojiců v severním a východním Íránu je odděleno horami a pouštěmi. Tyto geografické podmínky, jež omezují vnitřní pohyb obyvatel, způsobily rozvoj mnoha etnických a jazykových odlišných skupin. Írán sdílí své západní hranice s Irákem, který i navzdory své velké rozloze, která činí 437 072 km², má pouze omezený přístup k moři. Jeho jediným přístupem k moři je 48 kilometrů dlouhé pobřeží. Irák disponuje dvěma hlavními přístavy, kterými jsou Umm Qasr, ležící v zálivu, a Basra, nacházející se ve vnitrozemí Iráku na soutoku řek Eufrat a Tigris, který se nazývá Shatt al- Arab. Směrem na jih od Basry vytváří mezinárodní hranici mezi Irákem a Íránem (Diller: 1990, s. 149, 159).

---

³Geography, dostupné na: <http://countrystudies.us/persian-gulf-states/18.htm>, 26.6.2011.

Velikost rozlohy státu Qatar je 11 437 km² tvereh. Z ostrov, které Kataru náleží, je nejdlejší Halul, jež se nachází asi 90 kilometrů na východ od hlavního města Doha. Jeho důležitost spočívá v tom, že slouží jako sklad a nakládací terminál ropy z okolních pobřežních oblastí. Zatímco ostrov Hawar patřící Kataru byl spolu s přilehlými ostrovy předmětem sporu mezi Katarom a Bahrajnem.⁴

Jedinou federací v regionu Perského zálivu jsou Spojené arabské emiráty, které se rozkládají podél 1 200 kilometrů dlouhého jižního okraje Perského zálivu, přičemž jejich území disponuje rozlohou o velikosti 83 600 km² tvereh. Největší část území patří emirátu Abú Dhabí, který má 67 350 km² tvereh, a také právě v tomto emirátu se nachází většina ropných nalezišť. Během Spojených arabských emirátů omývá Ománský záliv, který je součástí Arabského moře. Emiráty mají se Saúdskou Arábií nedefinovanou jižní hranici, která vytváří neobydlenou pouštinu Rub al-Khali (Prázdňá čtvrtina). Na východ podél hranic s Ománem leží západní poloostrov Hajar⁵ (Diller: 1990, s. 123).

Bahrain, jakožto nejmenší stát regionu Perského zálivu, je souostrovím tvořeným celkem 33 ostrovy, z nichž největším je Al-Bahrain. Bahrain se nachází v blízkosti Saúdské Arábie, jeho vzdálenost od jejich hranic činí pouhých 24 kilometrů a od Kataru 28 kilometrů. Celková rozloha ostrovů je okolo 691 km² tvereh, z toho 572 km² tvereh patří největšímu ostrovu Al-Bahrain, na kterém se nacházejí hlavní ropné rafinerie.⁶

---

⁴Geography, dostupné na: <http://countrystudies.us/persian-gulf-states/69.htm>, 26.6.2011.

⁵United Arab Emirates: geography, dostupné na: http://www.mongabay.com/reference/new_profiles/170.html 27.6.2011.

⁶Geography and population, dostupné na: <http://countrystudies.us/persian-gulf-states/34.htm>, 27.6.2011.

Omán je státem, který se rozkládá v regionu o velikosti 212 460 km² tverě níh, jeho součástí jsou dvě exklávy. Jednou z nich je poloostrov Musandam, který je oddělen Spojenými arabskými emiráty. Vyznačuje se svojí strategickou polohou, jelikož vyčnívá do Perského zálivu skrz strategickou oblast Hormuzský průliv. Další exklávou Ománu je Madha, která je rovněž uvnitř Spojených arabských emirátů, a to v emirátu $\text{\text{Emirát Džabal Šajmá}}$ ⁷ (Diller: 1990, s. 209).

4. FORMOVÁNÍ POLITICKO-GEOGRAFICKÉ STRUKTURY REGIONU

Formování jednotlivých států regionu Perského zálivu spolu s přiblížením historických okolností vztahujících se na tuto oblast je velice důležitým hlediskem při snaze určit, zda je možné státy ležící okolo Perského zálivu považovat za transnacionální region. Na základě historických faktů je možné nalézt příčiny, které vedou k některým společným charakteristikám států regionu Perského zálivu a zároveň tyto historické skutečnosti slouží jako prostředek pro lepší pochopení vzájemných vztahů mezi státy regionu. Proto se zaměřím na hlavní historické skutečnosti související se státy regionu Perského zálivu.

4.1 Období do 2. světové války

Oblast v okolí Perského zálivu měla již v období starověku velice významné postavení, a to především díky své vhodné geografické poloze, která jí umožňovala dobré podmínky pro obchodování. Region států zálivu byl ve starověku obydlen civilizacemi, jejichž kultury dosahovaly velice vysoké úrovně.

---

⁷Musandam Governatore, dostupné na:
<http://www.omanet.om/english/regions/musandam1.asp?cat=reg>, 27.6.2011.

V regionu Perského zálivu existovaly velmi vyspělé civilizace, které obývaly dnešní státy Perského zálivu jako například Mínejské, Sabejské a Himjarské království spadající do oblasti Saúdské Arábie, i Mezopotámie, která se nacházela podél řeky Eufrat a Tigris, do níž spadala oblast dnešního Iráku. Přestože za řízi, která byla ve starověku po mnoho let v regionu dominantní jak svým vlivem, tak i rozsahem, je považována Perská říše, která byla založena Kýrem II. Do této říše spadala dnešní Íránská islámská republika Írán. Persie byla pod náporem řecké zámožnosti za vlády Alexandra Velikého a ve 3. století n. l. vznikla dynastie Sasánovců, tzv. II. Perská říše. S odkazem na Perskou říši se spolu s perskou hrdostí setkáváme u Íránců v regionu Perského zálivu i v současnosti (Burda: 1975, s. 2,6; Filip: 1977, s. 10; Látka: 1975, s. 8-11; Lewis 2007, s. 22).

Výhodná geografická poloha regionu byla využívána již ve starověku, a to především Féniány, kteří založili na ostrovech Perského zálivu obchodní síť. Jednalo se především o ostrov Tilos, což je dnešní Bahrajn a kuvajtský ostrov Fajlaku. Obyvatelé Ománu se dokonce vydali k nejstarším mořeplavcům a již ve starověku vedly jejich cesty do Indie a Číny (Diller: 1990, s. 209; Filip: 1979, s. 112,114).

Nejdůležitějším obdobím v historii zemí Perského zálivu bylo 7. století, kdy události, které proběhly v této době, ovlivnily podobu dnešních států Perského zálivu. Zmíněnou událostí mám na mysli rozšíření islámu po celém regionu. V 7. století se toto území dnešní Saúdské Arábie stalo kolébkou islámu a jejími městy Mekka a Medína cílem mnoha věřících, kterým islám přikazuje vykonat pouť do těchto míst alespoň jednou za život. Mekka byla místem, ze kterého pocházel prorok islámu Mohammad. Roku 622 opustil Mekku, jelikož se dostal do rozporu se svým kmenem, a vstoupil do Mediny (Filip: 1979, s. 10,11, Ochsenwald: 2003, s. 38).

Tímto datem byla započata muslimská éra hidžra, což znamená přeruzení svazků s kmenem a následnou emigraci. Mohammed v roce 630 porazil z Medíny vládce Mekky a postupně se stal vládcem velké části Arabského poloostrova. Po Mohammedově smrti se jeho nástupcem stal chalífa Abú Bakr. V této době je však již možné pozorovat známky prvního napětí mezi sunnity a šíity, které souvisí s odštěpením skupinky stoupenců Alího, kteří se snažili zachovat nástupnictví v Mohammedově rodině a nazvali se šíit Alí, i Alího strana. Nicméně období, do něhož jsou řazeni první šíitští chalífové, je sunnitskými muslimy nazýváno zlatým věkem (Filip: 1977, s. 10,11; Ochsenwald: 2003, s. 38).

Mezi další významné období v regionu Perského zálivu, které se promítlo na jeho pozdější formování, byla kolonizace států regionu Perského zálivu vnějšími mocnostmi. Prvními mezi Evropany, kteří se usadili v regionu, byli Portugalci. Během 17. a 18. století byli následováni Angličany, Holanďany a Francouzi. V 19. století však získala nad územím koloniální převahu Velká Británie a založila si zde své panství. Tato vidla v regionu Perského zálivu především jeho strategickou pozici, které se snažila využít. Například Smluvní Omán, což je dnešní území Spojených arabských emirátů, se stal roku 1892 britským protektorátem, jelikož v něm Britové spatřovali důležitý oporný bod při vstupu do Perského zálivu. Jiným příkladem, který poukazuje na britský kolonialismus v regionu, je Irák, který byl součástí Osmanské říše a právě postupný rozklad Osmanské říše umožnil britským kolonizátorům upevnit své postavení v Iráku. Hlavním důvodem, proč byl Irák spatřován pro Velkou Británii jako strategické území, bylo pronikání do Indie a na Dálný východ (Filip: 1979, s. 11, 112, 214, 215; Látka: 1975, s. 13-16).

Minulé století se neslo v oblasti Perského zálivu ve smyslu nacionalismu, který souvisel s výsledky dvou světových válek a snahy konstituování společností jako teritoriálního státu. Oba tyto faktory se pro země Perského zálivu staly dominantním názírem na svět ve 20. století. První světová válka vyústila v rozpad Osmanské říše a po jejím skončení povolil Írán, Irák a Saúdská Arábie Velké Británii uplatňovat svůj vliv v zálivu. Zároveň tak tyto státy chránily před vnějšími hrozbami. Po 2. světové válce a poté, co Indie získala v roce 1947 nezávislost, se postavení Velké Británie v Perském zálivu podstatně změnilo⁸ (Diller: 1990, s. 88, 89).

V roce 1945 byla Irákem, Íránem, Saúdskou Arábií a jinými arabskými zeměmi založena Liga arabských států, jejím hlavním cílem bylo zrušení stávajících smluv v těchto zemích a přímé cizí jednotky k odchodu, aby mohly skutečně dosáhnout samostatnosti. Změna postavení Británie v regionu je přímou reakcí na USA mnoho strategických úkolů, které v zálivu měla. Britové však měli dle smluv v těchto zemích Perského zálivu mnohé povinnosti, v zálivu tedy zůstali. V 60. letech 20. století však bylo jasné, že Velká Británie z regionu odejde⁹ (Diller: 1990, s. 316).

---

⁸Independence, dostupné na: <http://countrystudies.us/persian-gulf-states/15.htm>, 5.7.2011.

⁹Independence, dostupné na: <http://countrystudies.us/persian-gulf-states/15.htm>, 5.7.2011.

Tato silná úloha Velké Británie se však v regionu podepsala a její vliv je možné spatřit i v dnešní době. Odraz britského působení je možné spatřit například ve složení obyvatelstva v sousedních státech regionu Perského zálivu. Velké procento obyvatelstva mnoha států zálivu tvoří totiž Indové, Egypťané a Pákistánci, kteří emigrovali z bývalých britských kolonií do těchto bohatších britských kolonií za prací. Tento fakt je typickým rysem mnoha států regionu a slouží jako charakteristický prvek transnacionálního regionu.

4.2 Formování nezávislých států

Prvním státem z regionu Perského zálivu, kterému byla udělena nezávislost, byl Irák. Pod nadvládou Velké Británie se dostal během první světové války a v roce 1920 byl Britům udělen mandát ze Společnosti národů vládnout Iráku. Již v roce 1921 bylo Hazímovské království v Iráku organizované pod britskou ochranou a v roce 1932 byla iráckému království udělena nezávislost. Téhož roku bylo ustanoveno království Saúdské Arábie díky Abd al Aziz ibn Abd ar-Rahman al Saud. Dalším státem, který vypověděl smlouvu s Velkou Británií, byl Kuvajt, čímž totiž lepší podmínky k vyhlášení nezávislosti oproti zbytku států regionu. Ty spočívaly v těžbě ropy, která se v Kuvajtu vyvíjela ve srovnání se státy regionu rychleji. Kuvajt vyhlásil nezávislost v roce 1961, proti tomu se ovšem postavil Irák, který si Kuvajt nárokoval na základě historického hlediska.¹⁰

---

¹⁰Country profila: Saudi Arabia, dostupné na: http://lcweb2.loc.gov/frd/cs/profiles/Saudi_Arabia.pdf ; Iraq wins independence, dostupné na: <http://www.history.com/this-day-in-history/iraq-wins-independence>, Independence, dostupné na: <http://countrystudies.us/persian-gulf-states/15.htm>, 5.7.2011.

Britové poslali na pomoc Kuvajtu vojáky a podporu mu prokázala i nov založená Liga arabských národ , která uznala Kuvajt jako nezávislý stát. V návaznosti na tuto situaci se nová irácká vláda v roce 1963 vzdala svého nároku na Kuvajt a uznala ho nezávislým státem. V 70. letech došlo k dalšímu nárokování území uvnitř regionu, tentokrát si však Írán a Saúdská Arábie nárokovali Bahrajn a dnešní Spojené arabské emiráty, přestože získaly v roce 1971 nezávislost. Další otázkou, kterou se vládcí států regionu Perského zálivu zabývali, byla forma jednotlivých států. Možným řešením bylo vytvořit stát skládající se z celkem 9 celků, Katar dokonce vypracoval ústavu, ovšem myšlenka federace devíti států nakonec byla zamítnuta. Důvodem bylo prohlášení iránského záha, který tvrdil, že nebude akceptovat federaci států, jejíž součástí bude Bahrajn, který si několikrát nárokoval. Nakonec Bahrajn s podporou OSN vyhlásil roku 1971 nezávislost a téhož roku ho následoval Katar, který byl také jednou součástí devíti členné federace. Problém vyhlášení nezávislosti se týkal pět emirátů – Džardá, Ras al-Chaima, Adžman, Fudžajra, Umm Al Kuvajn. Na základě toho, že se na jejich území nenacházela velká naleziště ropy, zhorzovala se možnost stát se nezávislými státy. Nakonec, i na úkor toho, že emirát Dubaj a Abú Dhabí v důsledku toho mají velké zásoby ropy, rozhodli se spojit z bezpečnostních důvodů do federace. V roce 1971 se tedy zest emirátů kromě Ras al-Chaima spojilo v jeden stát a převzalo ústavu, kterou napsal Katar pro připadnou devíti člennou federaci, kterou si připisoval svým emirátům. V roce 1972 přistoupil k federaci emirát Ras al-Chaima a federace se stala kompletní.¹¹

---

¹¹Independence, dostupné na: <http://countrystudies.us/persian-gulf-states/15.htm>, 6.7.2011.

Problematika Ománu spočívala v jeho vzájemně oddělených částech, kdy se jedna nachází ve vnitrozemí, v níž vládl imám a druhá část se sultánem v Muscat. V roce 1920 byla podepsaná vzájemná dohoda, která zaručovala, že se sultán nebude vměšovat do záležitostí vnitřního Ománu. Mezi oběma částmi Ománu tedy panovaly relativně dobré vztahy, ovšem až do roku 1951, kdy Velká Británie uznala nezávislost sultanátu Maskat. Imám na to reagoval tak, že prohlásil vnitřní Omán nezávislým, přičemž v tuzemsku podporovala imáma. Konflikt nakonec trval až do roku 1960, kdy sultán obnovil svoji autoritu (Spencer: 2007, s. 138).

Írán, jehož název byl změněn v roce 1935 z původního pojmenování Persie, se snažil za vlády záha Rézy vymanit z britského a sovětského vlivu. Na základě toho, že Írán odmítl v roce 1941 vyhnat německé nacisty, vnikla do Íránu Velká Británie se SSSR. V roce 1942 podepsal SSSR spolu s Velkou Británií dohodu, která zaručovala respektování íránské nezávislosti, přičemž tato dohoda byla potvrzena USA na konferenci v Teheránu roku 1943. Důležitou událostí, která ovlivnila podobu dnešního Íránu, byla v roce 1979 íránská islámská revoluce, která ustanovila současnou Íránskou islámskou republiku.¹²

5. DNEŠNÍ REGION PERSKÉHO ZÁLIVU Z PERSPEKTIVY POLITICKÉ GEOGRAFIE

5.1 Geografie náboženství

Region Perský záliv je spojen s islámem, který se díky proroku Mohammedovi rozšířil z dnešní Saúdské Arábie do celého regionu. Kromě malých skupinek obyvatel vyznávající jiná náboženství, které jsou navíc spojeny v tuzemsku s imigranty, je pro obyvatele státu regionu Perského zálivu islám oficiálním náboženstvím.

---

¹²Iran: A Brief History, dostupné na: <http://mideastweb.org/iranhistory.htm>, 8.6.2011.

Tento fakt považuji za další charakteristický rys pro transnacionální region. Přestože je však společným rysem pro všechny státy zálivu, je možné zpozorovat v jednotlivých zemích různé nastavení poměru mezi sunnity a šiíty, jejich vzájemné vztahy mají vliv i na celkovou stabilitu regionu. Výrazná úloha se zde připisuje především Íránu, jakožto nejvíce zlítskému státu, který byl zdrojem častých konfliktů mezi státy, a tím i naružitelem stability regionu Perského zálivu.

Drtivá většina obyvatel Perského zálivu se hlásí k islámu, který v překladu znamená mír, odevzdanost a poslušnost. Islám je bezvýhradným přijetím Božího učení, které bylo zjeveno Jeho proroku Mohammedovi. Pojmem muslim se označuje člověk, který ví v Boha a snaží se o úplnou přeměnu svého života dle vedení, které mu zjevil Bůh, a podle výroků Proroka (Islámská nadace v Praze: 2009, s. 11).

Islám je náboženství, které Prorok Mohammed hlásal pomocí Koránu a svých vlastních příkazů a skutků. Islám představuje velkolepý soubor Božího zákona, který muslimové nazývají *zarí'a* a soustavu islámské teologie *kalám*. Tyto skutečnosti jsou sdílené všemi státy v celém regionu Perského zálivu (Lewis: 2007, s. 198).

Mezi hlavní povinnosti muslimů patří dodržování pěti základních pilířů islámu. Prvním z nich je vyznání víry neboli *zaháda* a znamená víra v jednoho boha a Muhammada jako jeho proroka. Druhým pilířem je *salát*, což označuje modlitbu. Vykonává se pětkrát denně a předchází jí rituální očištění. Za třetí pilíř islámu je považován post, v arabštině *saum* (Diller: 1990, s. 183).

Ten je prováděn v měsíci ramadánu, v něm se muslimové v době od východu do západu slunce zříkají jídla, pití, kouření a pohlavního styku. Další povinností muslimů je *hadždž*, který jim ukládá vykonat alespo jednou za život pouť do Mekky. Pátým pilířem islámu je *zakát*, což symbolizuje náboženskou daň, jež směřuje z majetku bohatých lidí chudým vrstvám (Diller: 1990, s. 183).

Muslimové se rozdělují dle svého příslušenství v islámu do dvou skupin, přičemž k první z nich se řadí 90 procent všech muslimů, nazývají se sunnité. Druhou skupinou, která je považována za nejvzácnější sektu, jsou zííté. Původ zíítů sahá do poloviny 7. století, kdy za vlády čtvrtého chalífy, Prorokova bratrance a zetě Alího, došlo k roztržce ohledně principu vedení muslimské obce. Okolo chalífy Alího se shromáždili stoupenci, kteří požadovali, aby vedení muslimské obce zůstalo pouze v rukou Prorokovy rodiny a jen v linii potomků Alího a jeho ženy Fátimy. Tvrdili totiž, že pouze Alího rodina dokáže vykládat Boží zákon. Na základě tohoto soupeření došlo k rozdělení islámu na dvě samostatně se vyvíjející větve, a to na sunnity, kteří byli stoupenci Umajjovců, a na stranu Alího zíítů (Mendel: 1989, s. 42).

V regionu Perský záliv, ve kterém převládají sunnitsí muslimové, jsou zííté reprezentováni především Íránskou islámskou republikou. Důležitou událostí, jež souvisí s prosazováním se zíítů v regionu, je íránská islámská revoluce, která se odehrála v roce 1979. Tato revoluce, ve které byl svržen šáh Pahlaví, dosadila na deset let do čela Íránu ajatoláha Chomejního (Diller: 1990, s. 183).

Ten se snažil o vytvoření islámské republiky, jež by ostatní muslimské státy následovaly, což se však nestalo. Revoluce však způsobila v regionu napětí, jelikož Írán s cílem rozšířit revoluci podporoval šíitské skupiny v ostatních státech (Diller: 1990, s. 149)

Přestože v Íránu jasně dominují šíité, je důležité zmínit i menší skupiny obyvatel, jež se v Íránu hlásí k sunnitům. Mezi íránská území, kde jsou koncentrováni sunnitě, se řadí oblast hor Zagros, jež je obývaná Kurdy a dále území jihovýchodního Íránu, jež je obývané Balúšskou skupinou. Balúšové byli dokonce první, kteří se postavili na odpor proti Chomejního vládě. Důležitým faktem je, že v Íránu jsou neislámské minority, které zahrnují Židy, jichž je v Íránu okolo 28 000, křesťany a zoroastrovce, plně respektovány. Mají dokonce i své zastoupení v parlamentu (Russell: 2008, s. 55).

Jiným státem regionu Perského zálivu, ve kterém přežívá šíitské obyvatelstvo, je Bahrajn. Dominance šíitů má souvislost s blízkou geografickou vzdáleností od Íránu. V Bahrajnu se k šíitským muslimům hlásí okolo 70 procent obyvatelstva, zatímco sunnitů je 15 procent. Zbýlých 15 procent obyvatel se hlásí ke křesťanství a k jiným náboženstvím. V Bahrajnu způsobila íránská revoluce z roku 1979 velké znepokojení, protože nová íránská vláda vyzvala bahrajnské šíitské muslimy, aby svrhli vládu svého sunnitského emíra. V roce 1981 vláda dokonce zadržela skupinu, jejíž tvůrčími bahrajnskými šíity podporovaní Íránem a obvinila ji ze spiknutí proti státu. Spiklenci odepřeli, že je šíitskými obyvateli podporováni, to se ale nestalo (Russell: 2007, str. 40).

Íránská islámská revoluce, která na krátkou dobu narušila stabilitu v Bahrajnu, ovlivnila i situaci v Kataru v 80. letech. Katarská vláda se bála, že íránská revoluce vzbouří katarské zútské obyvatelstvo, a to především poté, co bylo v roce 1981 v Bahrajnu objeveno spiknutí proti vládě ze strany zúit. Tato situace donutila katarské úřady deportovat několik stovek zúit íránského původu. Na tomto příkladu je patrné, jaký vliv měla íránská islámská revoluce na státy regionu. Nicméně většina obyvatel Kataru se hlásí k přísné wahhábistické sect islámu. Wahhábismus v podstatě znamená přísnou a puritánskou formu sunnitského islámu. Ta má dominantní postavení i v Saúdské Arábii, ve které je uplatňovaná oproti Kataru přísnější formou. Saúdská Arábie má tedy oproti ostatním státům Perského zálivu více konzervativní společnost. V převážně sunnitské Saúdské Arábii existuje i zútské muslimské obyvatelstvo, jež se koncentruje především v provincii al-Hasa, na jejím území se nachází ropná pole (Russell: 2007, s. 142-148).

V Kuvajtu se hlásí k islámu 85 procent obyvatelstva, což je způsobeno velkým počtem cizinců, kteří se hlásí většinou ke křesťanství, či vyznávají Hindu a jiné formy. Kuvajt však patří ke státům Perského zálivu, jehož menšina zútských muslimů není nezanedbatelná. Hlásí se k ní asi jedna třetina všech obyvatel, zatímco vládnoucí rodina se řadí k sunnitské většině. Kuvajt však, tak jako Bahrajn i Katar, na jejich území se také nacházejí zúité, byl ovlivněn íránskou islámskou revolucí. Za íránským nepřátelským postojem vůči Kuvajtu stála po íránské revoluci kuvajtská podpora Iráku během íránsko-irácké války a navázání nových vztahů se Saúdskou Arábií (Russell: 2007, s. 105 . 107).

Írán zadal dokonce tak daleko, že nechal v roce 1981 vybombardovat kuvajtská ropná zařízení. K bombovým útokům se nakonec přihlásila podzemní organizace Islámský džihád, jež nadále vyhrdovala ohledně kuvajtské podpory Iráku. Poté, co Islámský džihád prohlásil napojení na Írán, se kuvajtská vláda v podezření, že za násilím stojí Írán, rozhodla deportovat 600 iránských pracovníků. V polovině 80. let například s Íránem navíc jezdilo v souvislosti s iránským napadením kuvajtských tankerů v Perském zálivu. Ke snížení zújských protivládních aktivit došlo po skončení Íránsko-irácké války (Russell: 2007, s. 105 - 108).

Omán je specifický v regionu Perského zálivu tím, že se vztina obyvatel spolu se sultánem hlásí k Ibádské sektě islámu. Jedná se o zújskou variantu islámu, přesto jí zcela nelze s zújskou formou islámu ztotožovat. Největší neibádskou menšinu tvoří sunnitští muslimové, kterých je v Ománu okolo 25 procent. Žijí především v Dhofar a v Sur a jeho okolí. Menší, ovšem dobře integrovanou skupinu tvoří zújsí muslimové, jejichž je v zemi okolo 5 procent a jsou koncentrovaní především okolo hlavního města a podél severního pobřeží. Také v regionu Muscat-Matrah žije zújská menšina. Méně než 5 procent obyvatel Ománu se hlásí ke křesťanství a zahrnují skupiny hinduistů, budhistů, sikhů a dalších. Těchto 5 procent se týká především zahraničních pracovníků ¹³ (Russell: 2007, s. 137).

---

¹³Oman-religion, dostupné na: <http://www.globalsecurity.org/military/world/gulf/oman-religion.htm>, 5.7.2011.

Irák patří také ke státům, kde se většina obyvatel hlásí k zítím, kterých je v zemi 60%. V Iráku se nachází i dvě posvátná místa pro zítí, a to Najaf a Karbala. Navzdory zítíské většině stáli u vlády vždy sunnitě, kterých je okolo 35 procent. Především za Husajnova režimu byli zítí pronásledováni. Iráckí sunnitě obývají hlavní údolí Eufratu nad Bagdádem a oblast Tigridu mezi Bagdádem a Mosulem. Ke 5 procentům obyvatel se v Iráku hlásí k kresťanům, Čidě, Yazidům a Mandaeans. Ve Spojených arabských emirátech je celkem 96 procent populace muslimů, z nichž je 80 procent sunnitů a zbylých 16 procent jsou zítí. Část sunnitů, kteří se hlásí k wahhábismu, se koncentruje v oáze Buraimi. Ve Spojených arabských emirátech je nemuslimům připravena větší míra svobody oproti Saúdské Arábii i Kataru. Důkazem je i to, že se v SAE nachází například několik kresťanských kostelů a škol, a to především v Abu Dhabi a v Dubaji¹⁴ (Russell: 2007, s. 70, 106).

5.2 Geografie obyvatelstva a migrace

V regionu Perský záliv je možné spatřit mnoho národností, což je dáno především vysokou mírou emigrace do těchto států za pracovním účelem. Tato skutečnost se ve větší míře týká všech států regionu Perského zálivu, je dokonce pro tento region charakteristická. Ve složení obyvatelstva se výrazně promítá fakt, že státy regionu Perského zálivu byly pod britskou koloniální mocí i jejím vlivem. Proto většina imigrantů pochází hlavně z Indie, Pákistánu a Egypta.

Lze tedy na příkladu složení obyvatelstva s vysokou mírou imigrantů ze zmíněných zemí pozorovat rys transnacionálního regionu.

---

¹⁴International religious Freedom Report 2003, dostupné na: <http://www.state.gov/g/drl/rls/irf/2003/24452.htm>; Religion, dostupné na: <http://countrystudies.us/persian-gulf-states/82.htm>; Sunni islam in Iraq, dostupné na: <http://www.globalsecurity.org/military/world/iraq/religion-sunni.htm>; Sunnitě a zítí, dostupné na: <http://hn.ihned.cz/c1-15545810-sunnite-a-siite>, 11.7.2011.

Tato vysoká míra imigrace hlavně z Indie, Egypta a Pákistánu má svoji spojitost s kolonizační historií regionu Perského zálivu, kterému dominovala zcela Velká Británie. Dalším důvodem imigrace do států regionu je vysoká životní úroveň těchto zemí, která je způsobena především velkými zásobami ropy v regionu.

Obyvatele jednotlivých států regionu Perského zálivu je možné rozdělit na dvě hlavní etnické skupiny, mezi kterými panuje přátelství a je s nimi spojeno i rozdělení muslimů na sunnity a šíity. Tyto skupiny obyvatel mám na mysli obyvatelstvo arabského etnika, které v regionu převažuje, a etnickou skupinu Perzany, kteří jsou reprezentováni Íránem a v menších skupinkách se nacházejí i v některých státech Perského zálivu. Íránci původem ze střední Asie se přemístili do íránské plošiny a usadili se v provincii Parsa. Zatímco Arabové, jejichž semitský jazyk se liší od perzštiny užívané Íránci, jsou původními obyvateli Arabského poloostrova v Perském zálivu. Oba národy nakonec spojilo v jeden region stejné náboženství, které se k nim dostalo v 7. století díky proroku Mohammedovi (Russell: 2007, s. 6).

V regionu Perský záliv zcela dominuje početně obyvatelstva Írán, podle zjištěných hodnot CIA má Írán v roce 2011 celkem 77 891 220 obyvatel. Ke státům s velkým počtem obyvatel se řadí i Irák s počtem 30 399 572 obyvatel a Saúdská Arábie, která má 26 131 703 obyvatel. Mezi státy s menším počtem obyvatel se řadí Spojené Arabské Emiráty s počtem 5 148 664, Omán, který má 3 027 959 obyvatel a Kuvajt 2 595 628 obyvatel. K nejmenším, jak rozlohou, tak i počtem obyvatel, patří Bahrajn s 1 214 705 a Katar s 848 016 obyvateli. Je však důležité zmínit, že v některých státech Perského zálivu žije velký počet lidí bez občanství. Je tomu především v případě Saúdské Arábie, kde jejich počet činí 5 576 076, vysoké procento je i v Kuvajtu, Ománu a Bahrajnu.¹⁵

---

¹⁵Qatar,Saudi Arabia,Bahrayn,SAE,Iran dostupné na:
<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/html..>, 5.7.2011.

Přestože v regionu zcela převládá arabské a perské etnikum, jsou některé státy velmi etnicky heterogenní. Za vhodný příklad může sloužit Omán, kde je tato populační rozmanitost spojena s námořním obchodem a s divokým kmenovým stěhováním. K nearabským komunitám se v Ománu řadí Balúové, kteří jsou soustředěni především v Muscatu a na pobřeží Al-Batinah. Část ománského obyvatelstva tvoří Ománci indického původu, což odráží obchodní vztahy, které se v historii odehrávaly mezi sultanátem a indickým subkontinentem.¹⁶

Také Írán je etnicky velice roznorodý, což je dáno jeho geografickou rozmanitostí, proto je obyvatelstvo Íránu rozděleno do velkého množství oddělených a často protichůdných etnických skupin. V zemi tvoří Íránci, nejzastoupenější etnickou menšinou jsou Azerbájdžánci, kteří žijí v severozápadním Íránu. Mezi další velkou etnickou skupinu se řadí Gilánci a Mázanderánci. Součástí obyvatelstva jsou v Íránu i Kurdové, kteří žijí především v horách Zagros a podél turecké a irácké hranice. Podél irácké hranice, v provincii Chúzistán, žije arabské obyvatelstvo. Další etnickou minoritou, která se nachází v jihovýchodní části Íránu, jsou Balúové (Spencer: 2007, s. 54, 55).

Na to, co příkladech je tedy možné spatřit, že státy regionu Perského zálivu jsou do značné míry etnicky heterogenní. V posledních desetiletích je navíc etnická rozmanitost zesílená především přílivem zahraničních pracovníků, jejich počet rostl v souvislosti s růstem cen ropy.

Trh práce se ve státech Perského zálivu vyznačuje relativně malými mzdovými rozdíly mezi vysílajícími a přijímajícími státy a také vysokou kvalifikovaností pracovníků. K hlavním pracovním příjemcům se v 80. letech řadí Omán a Írák (Richards, A.; Waterbury, J.: 1998, s. 369).

---

¹⁶Geography, Climate and Population, dostupné na: <http://countrystudies.us/persian-gulf-states/45.htm>, 8.7.2011.

V druhé fázi, která začala roku 1974 v souvislosti s růstem cen ropy, se počet arabských přistěhovalců rapidně zvýšil, a to hlavně z chudších zemí jako Egypt a Súdán. Navazující fáze imigrace do států regionu Perského zálivu je spojena s rokem 1979, kdy se opět zvýšila cena ropy. V tomto období se však podíl arabských migrujících pracovníků snížil, zatímco Indové, Pákistánci a další asijscí pracovníci do regionu imigrovali (Richards, A.; Waterbury, J.: 1998, s. 369-370).

Státy Perského zálivu tyto pracovníky preferovaly, a to především z toho důvodu, že rozdíl ve mzdách byl v případě těchto pracovníků větší oproti jiným arabským pracovníkům. Navíc faktor, že nebyli arabové, znamenal pro státy Perského zálivu menší pravděpodobnost, že zstanou ve státech zálivu. Tito pracovníci byli také vnímáni z politického hlediska bezpečněji než arabští pracovníci. Dalšími etapami migrace byl rok 1982, kdy došlo k jejímu zpomalení opět v souvislosti s cenou ropy, tentokrát poklesem, a rok 1990, ve kterém došlo k irácké invazi do Kuvajtu (Richards, A.; Waterbury, J.: 1998, s. 370-371).

V některých státech regionu Perského zálivu zahraniční pracovníci dokonce přesahují počet vlastních obyvatel daného státu. Například v Kuvajtu tvoří pracovníci ze zahraničí okolo 60 procent z celkového počtu obyvatel. Tito pracovníci jsou především z Indie, Srí Lanky, Bangladéše a Filipín. Z nich jsou nejvíce emigrantskou komunitou Indové, kteří dle zprávy High Level Committee of Indian Diaspora tvoří téměř 20 procent z celkového počtu obyvatel Kuvajtu. Zatímco nejvíce arabská zahraniční populace je složená z Egypťanů. Vláda stále upřednostňuje oproti arabským asijské pracovníky, a to hlavně kvůli nižším mzdovým nákladům a navíc je asijské pracovníky snadnější během několika let vrátit domů.¹⁷

---

¹⁷Kuwait, dostupné na: <http://www.iom.int/jahia/Jahia/kuwait>; Kuwait populations, dostupné na <http://countrystudies.us/persian-gulf-states/19.htm>, 6.7.2011.

Podobná situace panuje i v n kterých dalzích státech Perského zálivu, jako je například Katar i Bahrajn, kde vysoké procento obyvatel tvo í také zahrani ní pracovníci p edevzím z Asie. V Bahrajnu dokonce tvo í pracovníci ze zahrani í 63 procent z celkové pracovní síly zem . Tento vysoký po et zahrani ních pracovník ve státech Perského zálivu vytvá í sociální nap tí mezi cizinci a vlastním obyvatelstvem jednotlivých stát .¹⁸

S touto formou nap tí se sna0í například vypo ádat Saúdská Arábie, kde cizinci tvo í 30 procent ze vzech obyvatel a jsou jimi p edevzím p ist hovalci z Bangladéze, Indie, Pákistánu a Filipín. Vláda se rozhodla sní0it populaci cizinc do roku 2013 o 20 procent. Toho se sna0í dosáhnout zákazem práce pro cizince v ur ítém odv tví.¹⁹

5.3 Ropa

Ropa je dalzím charakteristickým rysem pro státy regionu Perského zálivu. Ropa ovliv uje jak samotné státy a jejich vzájemné vztahy, tak i celý region. Ropa je pro region d le0itá z n kolika d vod . Jednak v mnoha státech Perského zálivu slou0í jako hlavní ekonomický p íjem. Navíc díky velkým ropným zásobám a exportu do jiných zemí sv ta se stává velice strategickým regionem z globálního hlediska. Jednotlivé faktory, je0 ze stát regionu Perského zálivu d lají významnou oblast a nutí je ke vzájemné spolupráci, se pokusím více rozebrat.

---

¹⁸Bahrain, dostupné na: <http://www.iom.int/jahia/Jahia/activities/africa-and-middle-east/middle-east/bahrain/cache/offonce/>, 6.7.2011.

¹⁹Middle East: Saudi Arabia, Middle East, Egypt, dostupné na: http://migration.ucdavis.edu/mn/more.php?id=3172_0_5_0, 12.7.2011.

V oblasti Perského zálivu byla ropa poprvé nalezena v Íránu, a to roku 1911 britským koncernem Anglo-Persian Oil Company. Po první světové válce objevili Britové ropu i v Iráku. Roku 1932 byla ropa nalezena Standard Oil Company of California (Socal) v Bahrajnu a zanedlouho získala koncesi i v Saúdské Arábii. Ve 30. letech se Velká Británie spolu s USA přelý o získání ropných koncesí. Ovšem v době vlády Rézy záha Páhláviho, pod tlakem hrozby ze ztráty íránské ropy, se Velká Británie rozhodla prozkoumat další možnosti ložiska ropy v regionu, a to zejména v malých státech regionu Perského zálivu. Jejich geologické podmínky byly podobné těm v Íránu a navíc smlouvy, jež byly podepsány mezi roky 1820 a 1920, přiznávaly Britům značný vliv v oblasti. Zatímco ropné společnosti odkryly velká ložiska ropy v Bahrajnu téměř okamžitě, v jiných zemích nalézt ropu tržní velikosti trvalo déle.²⁰

Ropná pole byla nejrychleji vyvinuta v Kuvajtu a v roce 1953 se tento stát stal největším vývozcem ropy z celého regionu Perského zálivu. Podstatná množství ropy bylo objeveno i v Kataru a v 60. letech začal vyvážet ropu i Abú Dhabí a Dubaj. Zahraniční firmy vlastnily a spravovaly ropný průmysl v Perském zálivu až do 70. let. Ve většině případů vytvořily evropské a americké koncerny dceřiné společnosti k práci v daných zemích, přičemž tyto společnosti platily poplatky místním vládcům za právo na průzkum ropných nalezišť a také za právo na export²¹.

Místní vládcům li slabou vyjednávací pozici, jelikož nedisponovali mnoha jinými zdroji příjmů a snažili se získat výnosy z ropných společností co nejrychleji. Změna nastala poté, kdy byla zvýšena produkce ropy a byl znám rozsah ropných nalezišť (Gelvin: 2008, s. 250).

---

²⁰Member Countries, dostupné na:
http://www.opec.org/opec_web/en/about_us/25.htm, 12.7.2011.

²¹Members Countries, dostupné na:
http://www.opec.org/opec_web/en/about_us/25.htm, 12.7.2011.

V tuzina zemí regionu Perského zálivu odkoupila v 70. letech hlavní podíly dce iných společností, jež se nacházely na jejich území. Mezi první státy Perského zálivu, které v roce 1975 začaly samostatně produkovat ropu a převzaly plnou kontrolu nad konsorcií na jejich území, byl Kuvajť a Dubaj. Po átkem 90. let se mnoho t chto dce iných společností stalo státem vlastn ěnými koncerny (Gelvin: 2008, s. 250).

Ropa pat ě k nejv tžím zdroji p ějm pro státy regionu Perského zálivu, a práv ě ur ování cen ropy, jež mají dopad na globální ekonomiku, sv d ě o jejím významu. Za vhodný p ěklad m ůe sloužit zlom v ekonomice, který byl roku 1973 zp sobený uvalením embarga na ropu Saúdskou Arábií. Tento ěn byl odpov ědí na arabsko-izraelskou válku a vyústil v do asné p ěruzení dodávek ropy z oblasti Perského zálivu do USA a zpomalení dodávek do zbytku sv ěta. Cena ropy se vyhoupla ze 3 dolar ů za barel v roce 1973 na p ěbližn ě 11 dolar ů za barel v roce 1974. Rok 1979 vyvolal nový ot ěs ve sv ětové ekonomice, kdy došlo k op ětovnému zvyšování cen ropy. Vedly k tomu t ě i d ělešit ě události, jež se odehrály v tomto roce (Diller: 1990, s. 87).

První z nich byla íránská revoluce, která vyústila ve svržení záha a nastolení fundamentalistické islámské republiky v ěle s ajatoláhem Chomejním. Další událostí bylo obsazení americké armády v Teheránu a zajetí amerických diplomat ů jako rukojmích. T ětí událostí byla invaze Sov ětského svazu do Afghánistánu. Tato situace vzbuzovala otázky o zám ěrech Moskvy v ě Afghánistánu a také v ě strategickému Perskému zálivu. Tato invaze a hnutí v Íránu p ěim ly amerického prezidenta Jimmyho Cartera k prohlázení, ůe jakýkoliv pokus vn ějí síly získat vliv nad oblastí Perského zálivu bude chápán jako útok na ůivotn ě d ělešit ě zájmy USA a bude odražen vzemi možnými prost ědky i vojenskou silou. Na této situaci je z ěetn ě vid ět, ůe státy Perského zálivu jsou z globálního hlediska velice významnou oblastí (Diller: 1990, s. 87).

Na základ toho, že největší světové zásoby ropy se nacházejí právě v regionu Perského zálivu, je politickému vývoji v tomto regionu věnována velká pozornost. Region Perský záliv disponuje největšími světovými zásobami ropy, které činí 739,9 miliard barelů. Saúdská Arábie má dokonce největší ropné zásoby na světě a s výjimkou Kanady se za Saúdskou Arábií ve světovém rozsahu svých zásob řadí Írán, Irák, Spojené Arabské Emiráty a Kuvajt. V roce 2011 Írán dokonce oznámil, že na jeho území byla objevena další ropná ložiska, a to na poli Khayyam v pobřežní oblasti na východ od Assalouyeh. Za největší pobřežní ropné pole se považuje Safaniyah v Saúdské Arábii.²²

Perský záliv, který se díky svým ropným zásobám dostal do popředí mezinárodního zájmu, je významný i z hlediska přepravy ropy. Celkem 95 procent ropy je státy regionu Perského zálivu vyváženo pomocí tankerů. Přeprava ropy po moři od roku 1985 stoupá, v roce 1985 se tímto způsobem přepravilo celkem 871 milionů tun, zatímco v roce 2004 již 1800 milionů tun. Hormuzský průliv nacházející se v Perském zálivu je chápán jako klíčová oblast, jelikož přes něj prochází až 23 procent objemu světového obchodu s ropou, přičemž se předpokládá, že se zvýší do roku 2030 na 28 procent. Ve srovnání s ostatními zkrácenými body, jež ovlivní obchod s ropou, jako je například Malacký průliv či Bab el Mandab, má Hormuzský průliv největší kapacitu v přepravě ropy, a to 17 milionů barelů za den. Tento fakt jen přidává na strategickém významu regionu Perského zálivu. Průliv se skládá z 3,2 kilometrů širokých kanálů pro přichodící a odchozí tankery a z 3,2 kilometrů široké nárazníkové zóny²³ (Waisová: 2007, s. 71,72,143).

---

²²New Oil, Gas Reserves discovered in Persian gulf, dostupné na: <http://www.azadnegar.com/article/new-oil-gas-reserves-discovered-persian-gulf>, Energy Statistic, dostupné na: http://www.nationmaster.com/graph/ene_oil_res-energy-oil-reserves, 14.7.2011.

²³Persian gulf oil and gas exports fact sheet, dostupné na: <http://www.persiangufonline.org/interestgroups/oilfacts.htm>, 12.7.2011.

Ropa se z Perského zálivu převážně přes Hormuzský průliv do východní Asie, hlavně do Japonska, Indie a Číny a dále do Evropy a USA kolem Mysu Dobré naděje i přes Suezský průplav. Celkový podíl dovozu ropy z regionu Perského zálivu do USA činil v roce 2006 celkem 18 procent, přičemž se denně přepravilo v průměru 2,2 miliony barelů.²⁴

Největší podíl, 66 procent, na dovozu ropy do USA, má Saúdská Arábie, Irácký podíl činí 25 procent a zbylá část je tvořena ropou z Kuvajtu, SAE a Kataru. Do evropských zemí patřících k Organizací pro hospodářskou spolupráci a rozvoj se v roce 2006 dopravilo okolo 2,8 miliónů barelů ropy za den. Saúdská Arábie má i v tomto případě největší podíl na transportu ropy, v roce 2006 dopravila celkem 44 procent z celkové dovezené ropy ze zemí zálivu. Na dovozu ropy do Evropy se podílí ve velkém i Írán, a to 33 procenty, v menším množství pak Irák a Kuvajt. Transport ropy z Perského zálivu směrem na východ je celkem vysoký, vývoz ropy do Japonska totiž dosahoval v roce 2006 až 4,4 miliónů barelů za den. Největším exportérem ropy je opět Saúdská Arábie se svými 35 procenty a v případě dodávek do Japonska se na vývozu ropy značně podílí i Spojené Arabské Emiráty, a to 29 procenty. Dále je ropa dodávána z Íránu, Kuvajtu a Kataru a v malém procentu i z Bahrajnu a Iráku. Na základě exportu do těchto zemí je zřejmé, že vliv zemí z regionu Perského zálivu je z globálního pohledu na ekonomiku velký, jelikož jsou tyto státy svá na exportu ropy závislé.²⁵

---

²⁴Persian gulf oil and gas exports fact sheets, dostupné na:
<http://www.persianguftonline.org/interestgroups/oilfacts.htm>, 12.7.2011.

²⁵Persian gulf oil and gas exports fact sheets, dostupné na:
<http://www.persianguftonline.org/interestgroups/oilfacts.htm>; Energy statistics, dostupné na:
http://www.nationmaster.com/graph/ene_oil_exp_net-energy-oil-exports-net 12.7.2011.

5.4 Politické systémy států Perského zálivu

Státy regionu Perského zálivu vykazují rozmanité politické formy. Přesto je možné mezi těmito formami nalézt shodné rysy politických systémů, které jsou právě pro státy regionu typické. Tyto společné charakteristiky, které souvisí se státní formou, podporují myšlenku regionu Perského zálivu jako transnacionálního regionu.

Jedním ze společných rysů pro státy Perského zálivu je silné postavení hlavy státu. Státy regionu Perského zálivu mají formu jak republiky, tak i monarchie. Monarchie jsou reprezentovány buď emírem, zejchem, sultánem i králem. Všechny tyto formy však sdílí silně dominantní postavení ve své zemi, což je jeden z typických rysů, který je společný pro státy regionu Perského zálivu. V případě monarchií je legitimita panovníka do velké míry opírána o rodovou tradici. Mezi monarchie se řadí Omán, ve kterém jako jediném státu Perského zálivu vládne sultán, který je zároveň i předsedou vlády. V současné době je sultánem Ománu Qabus ibn Said Al Said (Russell: 2007, s. 136).

Kuvajtské se spolu s Bahrajnem řadí ke konstitucionálním monarchiím. V Kuvajtu vládne emír Sabah Ahmad al-Sabah a předsedou vlády je zejk Nasir Muhammad Ahmad al-Sabah. V Bahrajnu je hlavou státu král Hamad bin Isa al-Khalifa, zatímco předsedou vlády je zejk Salman bin Hamad al-Khalifa. V Perském zálivu je možné se setkat s konfliktem mezi tradiční autoritou a lidovou demokracií, jehož příkladem je právě Bahrajn. V případě Bahrajnu se jedná o vládu řízenou jedním rodem, který vládne na základě historických práv, problém však spočívá v tom, že vládnoucí rodina odporuje obyvatelstvu, aby se po volbách účastnilo vlády. Vládní moc je v dynastii al-Khalifa dědičná na základě ústavy z roku 1973. Důležitou monarchií je v Perském zálivu také Saúdská Arábie, v níž vládne král Abdullah ibn Aziz Al Saud²⁶ (Spencer: 2007, s. 39, 105).

---

²⁶Saudi Arabia, dostupné na: <http://www.state.gov/g/drl/rls/hrrpt/2003/27937.htm>, 18.7.2011.

K monarchiím v regionu Perského zálivu se adí také Katar, ve kterém se státní moc d dí v dynastii al-Thani. V sou asné dob v monarchii vládne emír Hamad bin Khalifa al-Thani, který také stojí v ele Rady ministr , je0 reprezentuje v zemi výkonnou moc. Ústava Kataru byla p ijata roku 1970. Spojeným arabským emirát m, které jsou federací sedmi nezávislých stát , byl federální systém ustanoven na základ ústavy v roce 1971. Hlavou státu je vládce emirátu Abú Dhabí zejch Khalifa Bin Zayed al-Nuhayyan, zatímco p edsedou vlády je vládce Dubaje zejch Mohammad ²⁷ (Spencer: 2007, s. 186,187).

Republiky jsou v regionu Perský záliv reprezentovány Irákem a Íránem. Práv Irák byl dlouhou dobu p íkladem velmi silné role hlavy státu, kdy stál u moci Saddám Husajn. V sou asné dob je prezidentem Iráku D0alál Talabání, který byl zvolen roku 2005, kdy byla také ratifikovaná ústava. Pozice p edsedy vlády je sv ena Núrí Málíkímu.²⁸

Írán je teokratickou republikou, ve které má duchovní v dce v tí rozhodovací pravomoce ne0 prezident. Novým duchovním v dcem se po Chomejmím stal roku 1989 Alí Chameneí a prezidenta p edstavuje Mahmúd Ahmadíned0ád. Mezi v dcovy pravomoce spadá nap íklad ur ování obecné politiky Íránu, dohlí0ení na její vzeobecné prosazování i ezení spor mezi jednotlivými slo0kami moci. Mezi jeho pravomoce spadá i sesazení prezidenta v rámci národního zájmu na základ rozsudku Nejvyšzího soudu. Tyto vezkeré pravomoce mu udílejí v Íránské islámské republice dominantní postavení ²⁹ (Gombár: 2001, s. 128).

---

²⁷State and political system of Qatar, dostupné na: <http://mid-east.org/middle-east.php?cat=14&id=34>, 18.7.2011.

²⁸Iraq, dostupné na: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/iz.html>, 19.7.2011.

²⁹Ali Khamenei: The real power in Iran, dostupné na: <http://www.independent.co.uk/news/people/profiles/ali-khamenei-the-real-power-in-iran-442714.html>, 19.7.2011.

Dalším typickým rysem, který spojuje státy regionu Perského zálivu v otázce politického systému, je slabý parlament. V konzervativních monarchiích tohle stát nebyl parlament dlouhou dobu přítomen, ovšem s výjimkou Kuvajtu a v případě Bahrajnu mezi roky 1973-1975. Postupně se však parlamenty v těch kterých státech, které se arabsky nazývají *madolis*, ustanovily. Tyto parlamenty mají převážně poradní funkci. V současné době ze států regionu Perského zálivu disponuje parlamentem Bahrajn, Omán, Kuvajt, Saúdská Arábie a Írán a Irák³⁰ (Spencer: 2007, s. 102).

Jedním z nejdůležitějších faktorů, který spojuje politické systémy států regionu, je islám. Nerozlišuje mezi státem a církví, a proto chápe stát jako společenství v říších. Stát má tak povinnost prosazovat morální řád. Islámská politická teorie kladla důraz na náboženskou kvalifikaci vládce. Tento fakt se odráží především ve dvou státech Perského zálivu, a to v Saúdské Arábii a v Íránu. V Saúdské Arábii je titul krále nadšen titul *chádím al-haramajn az-zarífajn*, což v překladu znamená ochránce dvou svatých míst, kterými jsou myšleny Mekka a Medína. Již sám titul hlavy státu tedy ukazuje na islámskou odpovědnost panovníka. Vhodným příkladem jsou i symboly na vlajce Saúdské Arábie, na níž je zobrazena zaháda neboli vyznání víry spolu s mešitem. Jejich význam na vlajce ukazuje na spojení důsledného islámského monoteismu a státní moci (Kropáček: 1999, s. 105,106).

Pro Írán představuje vzorový islámský řád systém, jež byl v roce 1979 na základě íránské islámské revoluce zaveden. Na základě ústavy, která byla roku 1979 přijata, je v Íránu nad volenými státními orgány duchovní dohled, jež se snaží zajistit soulad všech rozhodnutí s islámem (Kropáček: 1999, s. 107).

---

³⁰Parlamenty na světě, dostupné na:
http://www.senat.cz/informace/parlamenty.php?ke_dni=25.01.2011&O=8, 20.7.2011.

V tzi pravomoce má ve stát vedle prezidenta, který je volen ob any, duchovní v dce. V sou asné dob je reprezentován ji0 zmín ným Chameneím. P íztí v dce je vybírán sborem duchovních *MadOlis-e chebregán*, co0 je Rada odborník . Existuje také Rada ochránc , která stojí nad voleným parlamentem. Ta má dohlí0et na výb r kandidát b hem parlamentních voleb a zároveň posuzovat zákony z islámského hlediska, je0 jsou p íjímané parlamentem. Práv tyto faktory jsou typické a společné stát m Perského zálivu, co0 podporuje myzlenku vnímat státy Perského zálivu jako transnacionální region (Kropá ek: 1999, s. 107).

6. MEZINÁRODNÍ VZTAHY V REGIONU

6.1 Konflikty v regionu

Se státy regionu Perského zálivu není spojeno pouze téma globální d le0itosti ropy, ale i problematika konflikt mezi jednotlivými státy zálivu, které p edevzím v posledních letech vezly do pop edí celosv tového zájmu hlavn v p ípad Íránsko-irácké války, která probíhala v letech 1980-1988, a také v dob irácké okupace Kuvajtu. Konflikty v regionu Perského zálivu mají r zné p íiny, mezi které pat í územní spory, konflikty na úrovni etnik, otázka ropy, a také nap tí mezi sunnity a zíity. Práv tyto vzechny faktory následn ovliv ují vztahy mezi státy zálivu, je0 vytvá ejí více i mén stabilní region. Je mo0né upozorovat, 0e za v tzinou konflikt v oblasti Perského zálivu stojí Írán, co0 je dáno jeho expanzivní politikou se snahou mít v regionu p evahu.

Tento faktor je zapíán v velkou rozlohou Íránu a po tem obyvatel, je0 se oproti ostatním stát m zálivu lizí. Ovzem výrazn se zde promítá i to, 0e Íránci jsou v celoarabském regionu odlizným etnikem s jiným jazykem.

V navazujících kapitolách se budu zabývat problematikou konflikt mezi státy, p i em0 se zam ím i na expanzivní politiku Íránu, která naruzuje v posledních letech stabilitu regionu.

6.1.1 Háyte ivý Írání

Mezi státy Perského zálivu si Írán svou expanzivní politikou a postojem v regionu vyslou0il na základ arabského slova mushakes p ízvisko shazte ivý Írán%o0 pln vystihuje jeho povahu v i ostatním stát m zálivu. Írán, který je nejuv tší zíitskou velmocí, se v posledních letech sna0í získat vliv v regionu, co0 vyvolává nap tí mezi zíity a sunnity. Navíc tím, 0e nepat í k arabskému etniku, p ispívá ke st et m mezi Íránem a ostatními státy regionu. To je podtr0eno íránskou tradicí hrdosti na vlastní perskou kulturu, je0 je ásto zd raz ována.³¹

Nap tí mezi Íránem a arabskými státy zálivu je mo0né zpozorovat na postoji, saúdsko-arabských p edstavitel , kte í tvrdili, 0e jejich zem uva0uje o vytvo ení vlastního jaderného programu, který by vedl k neutralizaci zesíleného postavení Íránu v p ípad , 0e se mu poda í sestrojít vlastní nukleární zbra , kterou podle USA a Evropy vyvíjí pro posílení svého vlivu. Za dalzí p íklad nap tí v regionu, v n m0 hraje úlohu Írán, je nap íklad obvin ní Íránu sunnitským panovníkem v tzinov zíitského Bahrajnu králem Hamid Al Chalífa, z rozpoutání nepokoj . Král navíc pozval do Bahrajnu jednotky Saúdské Arábie a SAE, ím0 Írán znepokojil.³²

---

³¹Nap tí mezi zíity a sunnity v Iráku, dostupné na:
http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/zpravy/_zprava/323405, 21.6.2011.

³²Nap tí mezi zíity a sunnity v Iráku, dostupné na:
http://www.rozhlas.cz/cro6/internet/_zprava/905640; V Perském zálivu roste sunnitsko-zíitské nap tí, dostupné na: http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/zpravy/_zprava/323405, 21.6.2011.

Rozbroje mezi sunnity a zítí se dostaly i do Kuvajtu, kdy byl kuvajtský premiér dokonce obviněn t emi poslanci z toho, že spolupracuje s Íránem. K této události došlo po návzt v íránského ministra zahrani í Sálehí, který p ijel do Kuvajtu ezit odhalení z pioná0ní síť íránských agent . Proti této expanzivní politice Íránu se sna0í elit Sdru0ení zemí zálivu, a to jak z ekonomického hlediska, tak i z vojenského. Dle kuvajtského politologa Abdalláha Al Ẅají jsou nyní Arabové a Írán vzájemn ve studené válce a na základ n kterých analytik zm ní rozpínavost Íránu pom ry v celém Perském zálivu.³³

6.1.2 Íránsko-irácká válka

Na pozadí Íránsko-irácké války se nacházelo hned n kolik p í in, které tento konflikt vyvolaly. Nelze opomenout i historické hledisko nep átelství mezi Araby a Íránci, jejich0 vzájemné konflikty sahají a0 do 7. století nazeho letopo tu. B hem své vlády záh Réza Páhla ví vyjád il nep átelství v í Iráku, a to p edevzím kv li tomu, že Irák v roce 1963 ud lil azyl ajatolláhu Chomejnímu z d vodou propagandy sm ůjící proti záhu, kterou vysílal do Íránu (Spencer: 2007, s. 6,7).

Chomejní byl v z roku 1978 z Iráku vyhnán na základ obvin ní ze spolupráce s iráckými zítískými v dci, je0 podkopávali re0im. Saddám Husajn byl toti0 obez etný p edevzím ohledn zítíské opozice, jeliko0 více jak polovinu obyvatelstva Iráku tvo í zíté, zatímco u vlády stáli sunniztí muslimové. Mezi hlavní impulsy, je0 vedly k Íránsko-irácké válce, pat ilo n kolik skute ností. Jednou z nich byla islámská revoluce v Íránu v roce 1979, kdy se Íránci sna0ili p enést islámskou revoluci do Iráku, Saúdské Arábie a dalzích zemí Perského zálivu (Farouk-Slugettová, Slugett: 2003, s. 6,7; Russell.: 2007, s. 71).

---

³³Nap tí mezi zítí a sunnity v Iráku, dostupné na: http://www.rozhlas.cz/cro6/internet/_zprava/905640; V Perském zálivu roste sunnitsko-zítíské nap tí, dostupné na: http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/zpravy/_zprava/323405,12.10.2011.

Íránští náboženští vůdci, pod vedením Chomejního, vyzývali muslimy v Iráku k povstání. Na druhou stranu Íránci tvrdili, že Iráčané vytvářejí nepokoje v Chúzistánu-Arabistánu. Tento region má totiž velmi strategický význam, a to ve smyslu naleziš ropy na jeho území. Navíc v této iránské provincii Ojje po etné arabské obyvatelstvo, a právě Husajn při napadení Íránu roku 1980 se snažil na sebe vzít roli osvoboditele arabů v této provincii ³⁴ (Farouk-Slugettová, Slugett: 2003, s.6,7; Russell.: 2007, s. 71).

K těmto vzem faktorům, které podnětovaly rozbroje mezi státy, patří i otázka územního sporu. Týkala se totiž ostrovů v Perském zálivu, které byly obsazeny roku 1971 Íránem. Přestože ostrovy nikdy Iráku nepatřily, iránská okupace byla odsouzena jako porušení arabské suverenity a Irák požadoval po Íránu, aby se jich vzdal a udělil autonomii své arabské, kurdské a balušíské menšině. Na pozadí těchto skutečností Saddám Husajn viděl možnost vynutit si ústupky z rozděleného a mezinárodně izolovaného Íránu, který se rozhodl roku 1980 napadnout. Téhož roku byly mezi Íránem a Irákem přerušeny diplomatické styky a Saddám Husajn vypověděl alíírskou smlouvu, což byla smlouva, která stanovila v územním koridoru Shatt al-Arab střední hranici, aby ji mohly využívat obě nepřátelské strany (Farouk-Slugettová, Slugett: 2003, s. 291-296).

Irák byl finančně podporovaný ostatními zeměmi Perského zálivu, přestože byly formálně neutrální. Obávaly se dalšího zřízení Chomejního revoluce a Kuvajť dokonce nahradil Basru jako hlavní irácký námořní přístav. Od roku 1981 byli Iráčané v Íráncích v defenzívě. Přestože mezi oběma stranami docházelo stále k válečným střetům, ani jedna z nich nedokázala získat rozhodující výhody a téměř dva a půl roku se vzájemně ostelovaly ze svých pozic na iráckém území (Farouk-Slugettová, Slugett: 2003, s. 294-298; Russel: 2007, s. 71).

---

³⁴Domestic Threats to Iranian Stability: Khuzistan and Baluchistan, dostupné na: <http://www.meforum.org/788/domestic-threats-to-iranian-stability-Khuzistan>, 13.7.2010.

V roce 1984 se konflikt internacionalizoval tím, že obě zneplátené strany, hlavně Irák, začaly útočit na ropné tankery plavící se ve vodách Perského zálivu. Tato tzv. tankerová válka trvala až do roku 1985. Roku 1986 začali Iránci na poloostrov Fao, který se nachází na iráckém břehu Shatt al-Arabu. Přestože se jim podařilo ostrov obsadit, do nitra Iráku nepostoupili (Farouk-Slugettová, Slugett: 2003, s. 294-298).

Írán byl z hlediska obav, které vzbudil Chomejní, velmi kritizován za ohrožení oblasti Perského zálivu. Pro státy tohoto regionu bylo těžké nepřestat podporovat Irák, jelikož mohl vřady namítnout, že brání své spojence a snaží se zastavit zřízení Íránské revoluce. Podpora Iráku se dostávala i ze strany USA a Sovětského svazu. V roce 1987 schválila OSN, která reagovala na naléhání mnoha států, Rezoluci 598, jež vyzývala k ukončení války a přislíbila vytvořit vyšetřovací komisi, která určí viníka války. Rezoluce byla přijata Irákem, zatímco Írán se k ní plně nevyjádřil. Ovšem v roce 1988 na základě série porážek, v nichž Írán přiznal ovládnutí dobytého iráckého území, Chomejní Rezoluci 598 přijal (Farouk-Slugettová, Slugett: 2003, s. 304-308).

Dle západních zdrojů ve válce zemřelo téměř 400 000 lidí, z nichž téměř třetinu tvořili Iráčané a tři čtvrtiny Iránci. Zraněných bylo odhadováno okolo 750 000. Přestože bylo roku 1989 uzavřeno příměří, formální mírová dohoda podepsána nebyla. Otázka územních sporů a regionálního soupeření mezi těmito dvěma národy však válka nevyřešila (Diller:1990, s. 97; Farouk-Slugettová, Slugett: 2003, s. 310).

6.1.3 Irácká anexe Kuvajtu

Mezi snad nejznámější konflikt, který se v regionu Perského zálivu v posledních letech odehrál, byla válka v Perském zálivu, ve které Irák anektoval Kuvajt. Oproti Íransko-irácké války se vzhledem k iráckému napadení zapojily i státy mimo region Perský záliv, tím mám na mysli koalici 28 států včetně USA.

Irácký útok na Kuvajt, ke kterému došlo v roce 1990, je vysvětlován mnohými příčinami, mezi které patří snaha Saddáma Husajna získat větší postavení v arabském světě. Osvětlením hlavním důvodem, proč došlo k obsazení Kuvajtu, byl územní zisk. Záměrem Saddáma Husajna bylo získat pro Irák přístup k hlubinnému kotvizi v Perském zálivu. Irák totiž disponoval pouze přístavy Umm al-Qasr a morskými vodami nacházející se v nejužším cípu zálivu. Právě proto chtěl získat kuvajtské ostrovy Bubján a Warbu, které by využil jako kotvizi. V roce 1990 Irák prohlásil, že má nárok na přístup k těmto ostrovům, a také požadoval část kuvajtského ropného pole Rumajla, které zasahuje svou severní částí na území Iráku. Proto se Irák dohadoval kuvajtských miliard dolarů jako kompenzaci za to, že překročil kvóty OPEC, čímž se snížila cena ropy. Poté, co kuvajtské představitelé odmítli irácké požadavky, došlo 2. srpna roku 1990 k iráckému napadení Kuvajtu (Farouk-Slugettová, Slugett: 2003, s. 327; Russell: 2007, s. 112).

Kuvajtský vládce Sheikh Jabir spolu s korunním princem unikli do Saúdské Arábie. V reakci na iráckou anexi se Rada bezpečnosti OSN rozhodla uvalit ekonomický bojkot, který zapínil zastavení vývozu irácké a kuvajtské ropy a zároveň zablokovala možnost využití iráckých bankovních účtů a finančních aktiv. Rada Organizace spojených národů schválila rezoluce odsuzující chování Iráku, přičemž rezoluce 660 vyzývala k okamžitému stažení iráckých vojsk (Farouk-Slugettová, Slugett: 2003, s. 324-326; Russell: 2007, s. 112).

Den po útoku na Kuvajt se irácké jednotky přesunuly k irácko-saúdské hranici. Žádný z arabských států Irák nepodpořil. Dne 8. srpna byl Kuvajt prohlášen za součást Iráku, což bylo na základě rezoluce 662 odsouzeno jako nelegální. Koncem listopadu roku 1990 udělila Organizace spojených národů svým členským zemím pravomoc učit v zech nezbytných prostředcích, které by přinutily Irák stáhnout se z Kuvajtu v případě, že tak neučiní do 15. ledna roku 1991 sám. Během podzimu roku 1990 vytvořily USA koalici, jež se skládala zhruba ze třiceti států, a každý z nich vyslal do Saúdské Arábie na podporu Kuvajtu alespoň symbolické vojenské jednotky. Saddám Husajn odmítl výzvu ke stažení svých vojsk z Kuvajtu, a tak došlo mezi Irákem a spojenci k boji. V únoru byla irácká vojska poražena a 26. února došlo k jejich vytlačení z Kuvajtu, následující den byl vyhlášen klid zbraní. Irácká anexi si vyžádala nejméně 100 000 obětí. Zraněných bylo okolo 300 000 a z 2,5 milionu lidí se stali vyhnanci. Uzavření příměří však nepřineslo, jelikož se konflikt přesunul do Iráku, kde se tam již vojáci spolu s zlítskými bojovníky snažili chopit moci. V bojích zemřelo okolo 30 000 lidí a tisíce dalších byly popraveny (Farouk-Slugettová, Slugett: 2003, s. 324-326, 332; Russell: 2007, s. 73, 112).

6.2 Územní spory

Před objevením ropy v regionu Perského zálivu byly hranice jednotlivých států vnímány velice obecně. Vymezování hranic začalo v oblasti probíhat až s podepsáním první ropné koncese v roce 1930. Přestože byly státní hranice jednotlivých států regionu určeny Brity, velká část z nich nebyla přesně definována, což způsobovalo spory mezi státy, především o oblasti bohaté na ropná ložiska.³⁵

Do roku 1971, kdy dohlédla na oblast Perského zálivu Velká Británie, vládl v regionu relativní klid. Ovšem poté, co britské síly odešly, došlo ke sporům týkajícím se starých územních nároků. I v této oblasti byla ropa velice důležitým prvkem, jelikož vymezení hranic znamenalo definování vlastnictví ropných ložisek jednotlivých států, což byla jedna z hlavních příčin o boje za území. Nešlo však pouze o ropu, ale jednalo se i o spory ohledně oblastí, jež byla svou polohou i složením obyvatelstva pro určité státy strategická. I v tomto případě je možné spatřit expanzivní povahu Íránu, jež i svými nárokováním určitého území ohrožoval stabilitu celého regionu.³⁶

6.2.1 Oáza Buraimi

Jedním z územních sporů v regionu Perského zálivu, jež se týkal práv problematiky ropy, byla oáza Buraimi, která se nachází na hranicích Saúdské Arábie, Ománu a Spojených arabských emirátů. Ve sporu šlo především o vlastnictví skupiny vesnic v oáze, o kterých bylo známo, že leží na bohatých ložiscích ropy (Diller: 1990, s.90).

---

³⁵Territorial disputes, dostupné na: <http://countrystudies.us/persian-gulf-states/94.htm>, 10.7.2011.

³⁶Territorial disputes, dostupné na: <http://countrystudies.us/persian-gulf-states/94.htm>, 10.7.2011.

Po átek sporu o území Buraimi je spojen se Saúdskou Arábií a je datován do roku 1933. V tomto roce se totiž vláda Saúdské Arábie rozhodla udílit ropnou koncesi pro východní Arábii, ovšem bez přesného definování zeměpisných hranic oblasti určených pro koncesi. Již v roce 1949 si Saúdská Arábie začala nárokovat tuto oblast, a to z historického důvodu, kterým bylo obsazení oázy wahhábskými bojovníky v letech 1800 až 1869, kdy byli vyhnáni ománským vojskem. Územní nárok Saúdské Arábie byl následován roku 1952 obsazením Hamasy, což je jedna z vesnic oázy. Velká Británie se však jménem emirátu Abu Dhabi a Ománu jejich nároku bránila. Tento vývoj vedl v roce 1952 k podepsání stabilizační dohody, ve které se všechny strany sporu dohodly, že nepřevzou kontrolu nad dalším územím oázy.³⁷

V roce 1955 se ománským vojenským silám s podporou Velké Británie podařilo vyhnat saúdské jednotky z území oázy a roku 1966 si Omán a Abu Dhabi rozdělily oázu do svých kompetencí. Po britském oznámení úmyslu odstoupit z Perského zálivu roku 1968 Saúdská Arábie nadále pokračovala ve svém nároku na oázu Buraimi stejně jako na jednu z etin Abu Dhabi. V roce 1970 se panovník Saúdské Arábie, král Faisal, vzdal pod regionálním tlakem svých nároků a požádal o obnovení rozhovorů, jež by vedly k vyřešení konfliktu. Bilaterální jednání mezi Saúdskou Arábií a Abu Dhabi nakonec vedla v roce 1974 k dohodě, ve které se Saúdská Arábie zavázala respektovat požadavky Abu Dhabi a Ománu na oplátku za ústupky Abu Dhabi v otázce katarských hranic. Abu Dhabi souhlasil s tím, že Saúdská Arábie dostane přístupová práva ke Khuar al-Udaid a slíbil se s ní také podílit o sporné ropné pole Zarara. Přestože byla touto dohodou vyřešena otázka oázy Buraimi, mnohé regionální spory o hranice nadále přetrvávaly³⁸ (Diller: 1990, s. 90,91).

---

³⁷Buraimi, dostupné na: http://www.greenmountainpress.co.uk/buraimi_dispute.html, 13.7.2011.

³⁸Buraimi, dostupné na: http://www.greenmountainpress.co.uk/buraimi_dispute.html, 13.7.2011.

6.2.2 Spor o Shatt al-Arab

Mezi další významnou oblast regionu, o níž se sváděl boj, patří Shatt al-Arab. Jedná se o říční proud, který vznikl soutokem řek Euphrat a Tigris v oblasti Kurny. Jeho délka, téměř 200 km, vytváří hranici mezi Irákem a Íránem. Spor, jež se sváděl o tuto vodní trasu, byl tématem bojů o moc v regionu Perský záliv po mnoho století. Dokonce první soupeření o Shatt al-Arab je datováno až do 7. století n. l. O jeho území bojovala i Osmanská říše s Persií. V 19. století přešel Shatt al-Arab pod kontrolu Osmanské říše, ovšem poté, co se říše v první světové válce rozpadla, se nové království Irák začalo domádat svých vlastnických práv na úkor Íránu, který chtěl získat polovinu Shatt al-Arab na základě mezinárodního práva. Napětí se mezi oběma zeměmi zvýšilo během 60. a 70. let, kdy si obě soupeřící strany vybudovaly ropný export. Problematika spojená s touto vodní cestou se stala důležitým tématem v oblasti stability regionu, jelikož kontrola Shatt al-Arab byla například jednou z hlavních příčin války mezi Irákem a Íránem, která probíhala v 80. letech a výrazně narušila stabilitu celého regionu. Přestože tento hraniční spor trvá již celá staletí, doposud nebyl vyřešen a patří k prvkům, jež narušují stabilitu celé oblasti Perského zálivu³⁹ (Spencer: 2007, s. 63).

6.2.3 Íránský nárok na Bahrajn

Souostroví Bahrajn patří mezi další území, které se snažil obsadit Írán. Bahrajn byl Íránem nárokován především z náboženského hlediska, než z hlediska územního zisku, jelikož v zemi obyvatel tvoří, tak jako v Íránu, zčásti muslimové. Spor má své počátky v 18. století, kdy bylo souostroví pod íránskou kontrolou do doby, než je obsadil kmen Utab. Írán si však nadále Bahrajn nárokoval (Diller: 1990, s. 90).

---

³⁹ Pro Sýrii ané demonstrují, dostupné na: http://m.rozhlas.cz/cro6/internet/_zprava/876112;Shatt-al-Arab, dostupné na: <http://www.defencejournal.com/jul99/shatt-al-arab.htm>, 12.7.2011.

Ten vzhledem k tomu, že se stala pod dočasnou ochranou Velké Británie, která skončila r. 1968, kdy oznámila svůj záměr odstoupit z Perského zálivu. Írán se opět snažil získat Bahrajn pod svou kontrolu, čím se znovu obnovila nejistota v arabsko-iránských vztazích a vytvořila mezi státy zálivu strach z iránských záměrů. V roce 1970 záměr Íránu souhlasil, aby OSN dohlédla na referendum v Bahrajnu, které prokázalo, že dotázaní bahrajnští obyvatelé prosazovali úplnou nezávislost státu. Ta byla schválena iránským parlamentem. Během iránské revoluce roku 1979 obnovil Írán opět nárok na souostroví, ten byl však Bahrajnem a mezinárodním společenstvím odmítnut. Strach z iránské expanzivní zahraniční politiky vedl Saúdskou Arábii k postavení hráze, jež spojila souostroví s arabským poloostrovem, a tím potvrdila arabskou nadvládu nad ostrovy⁴⁰ (Diller: 1990, s. 90).

6.2.4 Abu Musa, Greater a Lesser Tunb, Hawar

Problematika nároku na ostrovy Abu Musa a Greater a Lesser Tunb se týká současného sporu v regionu Perský záliv. Jedná se o ostrov o velikosti 15 kilometrů v obvodu, který se nachází přibližně 60 kilometrů severně od poloostrova Spojených arabských emirátů. Součástí SAE byl po několik stovek let a ve 20. letech 20. století se Abu Musa dostal pod vládu emirátu Šaradha. Abu Musa se spolu s ostrovy Greater and Lesser Tunb nacházejí mezi Spojenými arabskými emiráty a i v tomto případě se jedná o spor vyvolaný expanzivní politikou Íránu, jelikož ostrovy byly v 70. letech během vlády Rézy Páhlavího násilně obsazeny.⁴¹

---

⁴⁰ Pro Sýrii ané demonstrují, dostupné na: http://m.rozhlas.cz/cro6/internet/_zprava/876112;Shatt-al-Arab, dostupné na: <http://www.defencejournal.com/jul99/shatt-al-arab.htm>, Territorial disputes, dostupné na: <http://countrystudies.us/persian-gulf-states/94.htm>, 10.7.2011

⁴¹ Abu Musa Island, dostupné na: <http://www.globalsecurity.org/wmd/world/iran/abu-musa.htm>, 11.7.2011.

Tuto okupaci následovaly i roky neproduktivních jednání mezi Velkou Británií a emiráty Šardža a Ras al-Chaiman, kterým byla nad ostrovy udělena pravomoc. Írán z důvodů okupaci ostrovů na základě historického principu, založeného na dlouhodobé okupaci do konce 19. století a také tím, že jejich obsazení je důležité pro zachování bezpečnosti v zálivu⁴² (Diller: 1990, s. 91).

Ovšem ve skutečnosti záleží o blízkost těchto ostrovů Hormuzskému průlivu, jež má pro Írán strategický význam. Jeho zájmem bylo totiž dohlížet na volný tok ropy a zboží přes úžinu. Íránská okupace ostrovů se stala spornou otázkou i navzdory skončení íránsko-irácké války (Diller: 1990, s. 91).

Spor o ostrovy se opět vyhrotil v 90. letech, kdy se Írán domáhal plné kontroly nad ostrovy. V roce 1995 bylo dokonce oznámeno americkým ministrem obrany Williamem Perrym, že Írán umístil chemické zbraně na ostrov Abu Musa, jejich přítomnost však nebyla potvrzena. Ovšem v roce 1995 se po odchodu íránských vojáků na Abu Musa pohyboval okolo tisíce, s tím souvisela i výstavba letiště a zlepšení některých opevnění okolo ostrova. Spojené arabské emiráty přizly s návrhem na uspořádání oboustranného jednání ohledně vlastnických práv ostrova, i dle dalších varianty předložit problém Abu Musa k mezinárodní arbitráži. Írán se však k tomu stavě odmítavě.⁴³

---

⁴² Abu Musa Island, dostupné na: <http://www.globalsecurity.org/wmd/world/iran/abu-musa.htm>, 11.7.2011.

⁴³ Abu Musa Island, dostupné na: <http://www.globalsecurity.org/wmd/world/iran/abu-musa.htm>; 15.10.2011

Jak Liga arabských států, tak Valné shromáždění OSN potvrdily svoji podporu SAE a zároveň prohlásily, že obsazení ostrovů Íránem bylo nelegální. Proti tomu se opět postavil Írán, jež si hájí stanovisko, že ostrovy Abu Musa a Greater a Lesser Tunb byly z historického hlediska součástí íránského teritoria. V roce 2006 byl Írán vyzván členy GCC spolu se SAE ke společnému jednání, jež by mělo řešit problematiku zmíněných ostrovů. Podporu Spojeným arabským emirátům potvrdila v roce 2007 i Rada arabské parlamentní unie.⁴⁴

Spor o ostrov Hawar se řadí k jedním z nejmladších sporů, které se vedly mezi dvěma státy regionu Perského zálivu. V jejich případě však zlo předešlo Katar a Bahrajn. Oba ostrovy patřily do správy Bahrajnu podle opatření, jež bylo vydáno roku 1930, kdy Katar spolu s Bahrajnem byli britskými protektoráty. A hlavní katarské zahraniční politické obavy souvisely s tímto ostrovem, které se nacházejí mimo jeho severozápadní pobřeží. Konflikt se vyhroutil v roce 1992 tím, že si Katar jednostranně rozšířil své teritoriální vody na 12 námořních mil, aby se ostrov dostal do katarské svrchovanosti. Na základě této události podal Bahrajn odvolání k Mezinárodnímu soudnímu dvoru a v roce 2001 došlo k potvrzení bahrajnského vlastnictví ostrovů spolu s přilehlými teritoriálními vodami. Katarský emír uznal Bahrajnskou suverenitu a získal právo na volné proplouvání bahrajnskými teritoriálními vodami (Spencer: 2007, s. 142).

---

⁴⁴ Abu Musa Island, dostupné na: <http://www.globalsecurity.org/wmd/world/iran/abu-musa.htm>; 15.10.2011.

6.3 Spolupráce stát Perského zálivu

V regionu Perského zálivu hraje velice významnou roli ropa, která slouží jako hlavní zdroj příjmu. Ropa je důležitá pro všechny státy Perského zálivu, jak z ekonomického hlediska ve snaze vytvořit ekonomicky prosperující region, tak i pro strategické postavení regionu v globálním měřítku. Tyto faktory spolu s otázkou bezpečnosti a politickým nastavením patří k hlavním impulsům pro vytvoření spolupráce mezi státy Perského zálivu, jež později získala organizovanou podobu. S regionem Perský záliv jsou spojeny především tyto organizace: Rada pro spolupráci v zálivu, OPEC a Liga arabských států. Tyto organizace, jež jsou podle mě pro tento region klíové, dobře vystihují důležitost regionu a zároveň odrážejí míru kooperace mezi jednotlivými státy. A to především vztah Íránu, jež často působí jako rušivý element, s ostatními státy Perského zálivu. V následujících kapitolách se budu podrobněji věnovat těmto organizacím.

6.3.1 Rada pro spolupráci v zálivu

V oblasti spolupráce pro státy Perského zálivu je tato organizace v porovnání s předchozími organizacemi daleko podstatnější, jelikož se soustředí především na samotný region Perský záliv. Tato regionální organizace známá jako GCC-Gulf Cooperation Council byla založena roku 1981 jako spojení a realizace požadavků volného trhu mezi zemi státy Perského zálivu. Cílem této kooperace byla i snaha o vytvoření vojenské aliance a zajištění kolektivní bezpečnosti v regionu. K jejímu založení přispěly i několik hrozeb v regionu, jimiž byla Íránská islámská revoluce z roku 1979 a íránsko-irácká válka.⁴⁵

---

⁴⁵ Rada pro spolupráci států v zálivu (GCC), dostupné na: <http://www.czefrica.com/cs/regionalni-organizace/63-rada-pro-spoluopraci-stat-v-zalivu-gcc.html>; Rada pro spolupráci zemí v oblasti Perského zálivu, dostupné na: <http://www.globalpolitics.cz/clanky/gcc>, 8.7.2011.

Při vytváření této organizace byl kladen silný důraz na spojení států z hlediska náboženství a kultury. Mezi její členy se řadí Bahrajn, Katar, Kuvajt, Omán, Saúdská Arábie a Spojené arabské emiráty. Přestože tyto státy patří z ekonomického, politického a kulturního hlediska k nejvíce homogenním národům světa, i mezi nimi panují časté konkurenční sváry, jež naružují činnost organizace. GCC se soustředí především na oblast ekonomiky, turistiky, obchodu, cizinců, cestovního ruchu, práva, vdeckého pokroku a zahraničních investic. Spolupráci v otázce bezpečnosti a obrany listina GCC neuvádí. Významným úspěchem v této oblasti však bylo usnesení, jež bylo přijato roku 1997 během summitu v Kuvajtu. Jednalo se o propojení členských států GCC s vojenskou komunikační sítí pro včasné varování.⁴⁶

Hlavním orgánem Rady pro spolupráci v zálivu je Nejvyšší rada. Skládá se z předních představitelů zemi členských zemí a schází se jednou za rok. Veškerá podstatná rozhodnutí Nejvyšší rady musí být odsouhlasena jednomyslně. GCC disponuje také Radou ministrů, která je složena z ministrů zahraničních věcí a schází se každé tři měsíce. Další součástí GCC je Generální sekretariát, jež koordinuje politiku, ekonomické, právní, vojenské, finanční a administrativní záležitosti. Navíc v roce 1997 vznikly poradní komise za účelem zvýšení účasti občanů v GCC. Pro snadnější kooperaci v ekonomické oblasti vytvořila Rada v zálivu v roce 1983 volný trh pro členské země. Společné občanství mezi státy GCC dovoluje občanům volný pohyb v rámci zemi členských zemí.⁴⁷(Karns, Mingst. 2004, s. 207, 208).

---

⁴⁶ Gulf cooperation council (GCC), dostupné na: <http://www.globalsecurity.org/military/world/gulf/gcc.htm>, Rada pro spolupráci států v zálivu (GCC), dostupné na: <http://www.czefrica.com/cs/regionalni-organizace/63-rada-pro-spolupraci-stat-v-zalivu-gcc.html>; Rada pro spolupráci zemí v oblasti Perského zálivu, dostupné na: <http://www.globalpolitics.cz/clanky/gcc>, 8.7.2011.

⁴⁷ Profile:Gulf Co-operation Council, dostupné na: http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/country_profiles/4155001.stm, 8.7.2011.

Úinnost Rady pro spolupráci v zálivu jako regionální organizace je však sporná. Navzdory neangažovanosti GCC během studené války, silnému protiamerickému cílení mezi oběma a vysokým vojenským výdajem vůdce GCC spoléhal na pomoc obrany ze strany USA. Z politického pohledu byl GCC neúspěšný v reakci na iránsko-iráckou válku i v případě irácké invaze do Kuvajtu. Organizaci GCC je možné pokládat za odraz vztahů uvnitř regionu Perského zálivu, tím má na mysli i vztahy států GCC s Íránem. Již několik let jsou tyto vztahy napjaté hlavně kvůli iránskému jadernému programu, i přestože Rada pro spolupráci zemí v zálivu souhlasila v roce 2008 se vstupem do jednání o dohodě o volném trhu s Íránem⁴⁹ (Karns, Mingst. 2004, s. 207, 208).

6.3.2 OPEC

Významná role ropy, jež je v regionu Perský záliv zřejmě, dovedla některé státy tohoto regionu spolu s Venezuelou k založení organizace OPEC. Tato organizace zemí vyvážejících ropu byla založena roku 1960 v Iráku na základě podpisu mezi Irákem, Íránem, Kuvajtem, Saúdskou Arábií a Venezuelou. Po etelén OPEC se postupně rozšiřoval, v současné době tvoří organizaci 12 zemí, a to kromě zmíněných pět zakládajících také Alžírsko, Angola, Libye, Ekvádor, Spojené arabské emiráty, Katar a Nigérie. Hlavním cílem organizace zemí vyvážejících ropu je koordinace ropné politiky svých členských států, snaha zajistit efektivní a pravidelný přísun ropy pro spotřebitele a stálý přísun pro výrobce. Díky tomu, že v 70. letech převzaly členské státy OPEC kontrolu nad svými ropnými přírodními zdroji, získaly rozhodovací pravomoc při stanovování cen ropy na světových trzích.⁵⁰

---

⁴⁹ Profile:Gulf Co-operation Council, dostupné na:

http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/country_profiles/4155001.stm, 8.7.2011.

⁵⁰ OPEC, dostupné na:http://www.opec.org/opec_web/en/about_us/24.htm, OPEC, dostupné na: <http://tema.novinky.cz/opec>, 5.7.2011.

Nejvyšším orgánem OPEC je Konference zástupců členských zemí, kde se setkávají představitelé vlád a další ministři zodpovědní za průmysl a energetiku. Veškerá rozhodnutí v organizaci jsou založena na principu jednomyslnosti. OPEC se nesoustředí pouze na zisk, ale snaží se pomáhat i rozvojovým zemím. V roce 1975 byl založen Fond pro mezinárodní rozvoj, který získává finanční prostředky na základě dobrovolných příspěvků členských zemí a z příjmů investic a projektového fondu.⁵¹

OPEC je z globálního hlediska velice vlivnou organizací, jelikož kontroluje okolo 70 procent světových zásob ropy a jeho členové zajišťují většinu veškeré ropné produkce. Tyto aspekty tak činí ze států Perského zálivu velice strategický region. Největší náklady členství v organizaci nese Kuvajt, Saúdská Arábie, Katar a Spojené arabské emiráty, jelikož disponují více jak 90 procenty veškerých volných kapacit kartelu, které se pohybují okolo 4 milionů barelů ropy za den. V organizaci je možné spatřit výrazné neshody mezi členskými státy z oblasti Perského zálivu. Tím mám na mysli především postoj Íránu vůči ostatním státům Perského zálivu. Příkladem je návrh, který byl podán Saúdskou Arábií na zvýšení kvóty o 1,5 milionů barelů za den, přičemž byl podpořen Kuvajtem, Spojenými arabskými emiráty a Katarem. Proti návrhu se však vyslovila osmičlenná koalice vedená právě Íránem a Venezuelou. Saúdská Arábie chtěla zvýšit kvóty na základě obav z dopadu vysokých cen na světovou ekonomiku.⁵²

---

⁵¹ OPEC, dostupné na: http://www.opec.org/opec_web/en/about_us/24.htm, OPEC, dostupné na: <http://tema.novinky.cz/opec>, 5.7.2011.

⁵² OPEC má problémy. Ropný kartel přestává fungovat, dostupné na: <http://www.finance.cz/zpravy/finance/314370-opec-ma-problemy-ropny-kartel-prestava-fungovat/>, OPEC, dostupné na: <http://tema.novinky.cz/opec>, 5.7.2011.

Zatímco Írán spolu s Venezuelou zastávaly názor, že již zpomalující se americká ekonomika by spolu s výzvěmi kvótami mohla přispět k prudkému pádu cen ropy. Dalším problémem je, že některé členové porušují pravidla kartelu a profitují z toho, jež je dodržují, na což pak OPEC doplácí. Dle současných kvót by měla produkce OPEC dosahovat 24 845 milionu barelů za den, ve skutečnosti je to však o 1 327 milionu barelů více.⁵³

6.3.3 Liga arabských států

K další oblasti spolupráce států Perského zálivu s výjimkou Íránu patří mezivládní regionální organizace Liga arabských států. Organizace v současnosti sdružuje 22 arabských států. Hlavním cílem Ligy je upevnovat vzájemné vztahy mezi členskými státy, snaha koordinovat jejich politickou činnost a posilovat ekonomickou a kulturní oblast. Dalším úkolem této organizace je dohlížet na řešení případných konfliktů. S tím souvisí fakt, že členské státy na sebe nesmí vzájemně útočit.⁵⁴

Liga arabských států byla založena na káhirské konferenci 25. března 1945, mezi zakládající státy se řadí Egypt, Irák, Jemen, Libanon, Saúdská Arábie, Jordánsko a Sýrie. Kuvajt přistoupil do Ligy roku 1961, zatímco zbývající státy Perského zálivu roku 1971. Veškeré členské země mají ve všech orgánech arabské ligy stejný hlas a většina usnesení musí projít prostou většinou.⁵⁵

---

⁵³ OPEC má problémy. Ropný kartel přestává fungovat, dostupné na: <http://www.finance.cz/zpravy/finance/314370-opec-ma-problemy-ropny-kartel-prestava-fungovat/>, OPEC, dostupné na: <http://tema.novinky.cz/opec>, 5.7.2011.

⁵⁴ Liga arabských států, dostupné na: <http://tema.novinky.cz/liga-arabskych-statu>, Liga arabských států, dostupné na: <http://www.czefrica.com/cs/regionalni-organizace/61-liga-arabskych-stat.html>, 5.7.2011.

⁵⁵ Liga arabských států, dostupné na: <http://tema.novinky.cz/liga-arabskych-statu>, Liga arabských států, dostupné na: <http://www.czefrica.com/cs/regionalni-organizace/61-liga-arabskych-stat.html>, Nabil Arabí je novým zéfem Ligy arabských států, dostupné na: <http://www.ct24.cz/svet/124093-nabil-arabi-je-novym-sefem-ligy-arabskych-statu/>, 8.7.2011.

O členství v Lize arabských států mohou žádat pouze arabské státy, Írán tedy nemůže být součástí organizace. Vzájemnou spolupráci mezi státy Ligy dokládá smlouva o společné obraně a hospodářské spolupráci z roku 1950. Již v roce 1962 došlo k vytvoření arabské hospodářské unie, z níž se později vyvinul arabský společný trh. Dalším prvkem spolupráce mezi státy Ligy bylo vytvoření spojeného arabského vojenského velení. V čele Ligy arabských států stojí Rada, která je složená z ministrů zahraničních věcí všech členských zemí. Rada se schází dvakrát do roka a jakékoliv dvě země mohou svolat výjimečné zasedání. Přestože to není uvedeno v chartě, má Liga pravidelné summity hlav států. Liga arabských států má také generálního tajemníka a disponuje několika stálými výbory. Současným generálním tajemníkem je egyptský ministr zahraničí Nabil Arabí.⁵⁶

Organizace je velmi institucionalizovaná, jelikož kromě Rady, sekretariátu a výborů je její součástí také Rada obrany, stálá vojenská komise, ekonomická rada a jiné agentury. Je důležité zdůraznit, že přes veškerou snahu o vzájemnou spolupráci panují v Lize výrazné rozpory mezi členskými státy, jež narušují samotnou účinnost organizace. Jedná se především o nepřátelství mezi tradičními monarchiemi jako je Saúdská Arábie, Jordánsko a Maroko a novými republikami nebo revolučními státy jako byl například baasistický Irák i Egypt za G. A. Nassera. Hospodářská, sociální a kulturní spolupráce je v rámci Ligy arabských států oproti kooperaci v rovině politické a bezpečnostní daleko úspěšnější.⁵⁷ (Karns, Mingst: 2004, s. 206, 207; Sachs 2003: 11).

---

⁵⁶ Liga arabských států, dostupné na: <http://tema.novinky.cz/liga-arabskych-statu>, Liga arabských států, dostupné na: <http://www.czefrica.com/cs/regionalni-organizace/61-liga-arabskych-stat.html>, Nabil Arabí je novým zéfem Ligy arabských států, dostupné na: <http://www.ct24.cz/svet/124093-nabil-arabi-je-novym-sefem-ligy-arabskych-statu/>, 8.7.2011.

⁵⁷ Liga arabských států, dostupné na: <http://www.czefrica.com/cs/regionalni-organizace/61-liga-arabskych-stat.html>

Za vhodný příklad je možné uvést selhání Arabské ligy v případě Íránsko-irácké války i během války v Perském zálivu, kdy mnoho arabských států demonstrovalo silnou závislost na vnější pomoci. Například Saúdská Arábie se po válce rozhodla přijmout pomoc ze strany amerických vojáků místo toho, aby využila nabízené pomoci z Egypta a Sýrie⁵⁸ (Karns, Mingst: 2004, s. 206, 207; Sachs 2003: 11).

Nejnóvnější otázkou sporu byla v roce 2003 válka proti Iráku vedená Amerikou. Jelikož v této otázce, zda odvrátit válku USA s Irákem roku 2003, byli členové Ligy názorově rozdílní. Tyto akty jen dokazují, že ačkoli státy uvnitř organizace spolupracují, naprostá shoda v Lize arabských států nikdy nepanovala a vzájemná kooperace je úspěšná jen na nižších úrovních⁵⁹ (Karns, Mingst:2004, s. 206,207; Sachs 2003: 11).

---

⁵⁸ Liga arabských států, dostupné na: <http://www.czefrica.com/cs/regionalni-organizace/61-liga-arabskych-stat.html>, 8.7.2011.

⁵⁹ Liga arabských států, dostupné na: <http://www.czefrica.com/cs/regionalni-organizace/61-liga-arabskych-stat-htm>, 8.7.2011; Profile: Arab League, dostupné na: http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/country_profiles/1550797.stm, 8.7.2011.

7 ZÁVĚR

Cílem mé bakalářské práce bylo zjistit, zda je možné považovat region Perského zálivu za transnacionální region, přičemž jsem zkoumala, do jaké míry jsou prvky, které považuji pro region Perského zálivu za charakteristické, sdíleny jednotlivými státy regionu. Na základě těchto údajů zhodnotím, zda je, či není transnacionálním regionem.

Region Perského zálivu se skládá celkem z osmi států, které obklopují Perský záliv. Tyto státy disponují některými společnými charakteristikami, v rámci jejichž zkoumání jsem se snažila dospět k cíli mé bakalářské práce. Jedním z charakteristických rysů transnacionálního regionu je i společná kolonizační minulost regionu. Hlavní vliv zde měla Velká Británie, což se podepsalo i na dnešní podobě regionu, o čemž svědčí například velký počet imigrantů z bývalých britských kolonií. Skutečnost, že státy regionu Perského zálivu mají velké množství pracovníků hlavně z bývalých britských kolonií, znázorňuje další společný rys států regionu. K tomu jezdokládá to, že ve většině států je vysoká životní úroveň, která je spojena s velkými nalezišti ropy na jejich území. S tím souvisí i vzájemná spolupráce států v organizacích, především v regionální organizaci Rady pro spolupráci zemí v zálivu. Mezi hlavní charakteristiku regionu se vztahuje islám, ke kterému se hlásí většina obyvatel. Státy regionu mají i společné znaky politických systémů, ve kterých, ať již v republice či v monarchii, disponuje výrazně dominantním postavením hlava státu.

Tyto a jiné aspekty, kterým jsem se věnovala podrobněji v jednotlivých kapitolách, mě přiměly k přesvědčení, že státy obklopující Perský záliv tvoří transnacionální region.

Přesto chci poznamenat, že i když považujeme region Perský záliv za transnacionální region, existuje v něm silný destabilizační prvek, kterým mám na mysli Íránskou islámskou republiku. Jedná se především o její expanzivní politiku, pomocí které narušila několikrát stabilitu regionu, jako například v nárokování si území jiného státu, i přenesení myšlenek revoluce z roku 1979 na ostatní státy regionu, anebo opozičními názory v jiných státech regionu Perského zálivu v organizaci OPEC.

8 Seznam literatury

- Abd Al-Átí, H. (2010), *Zaost eno na islám*. Praha, Islámská nadace v Praze.
- Burda, M. (1975), *Írán*. Praha, TK.
- Diller, D. C. (1990), *The Middel East*. Washington, Congressional Quarterly.
- Farmer, G.; Redfern, D ; Skinner, M. (2009), *A-Z handbook geography*. Deddington, Philip Allan Updates.
- Farouk-Slugettová, m., Sluglett, P. (2003), *Irák od roku 1958: od revoluce k diktatu e*. Praha, Volvox Globator.
- Filip, J. (1977), *Kuvajt*. Praha, TK.
- Filip, J. (1979), *Státy Perského zálivu*. Praha, TK.
- Gelvín, J.L. (2008), *The modern middle east*. New York, Oxford University Press.
- Gombár, E. (2001), *Dramatický p Im síc, Sýrie, Libye a Írán v procesu transformace*. Praha, Nakladatelství Karolinum.
- Hnízdo, B: (2005), *Mezinárodní perspektivy politických region* . Praha, Institut pro st edoevropskou kulturu a politiku.
- Karns, M.P., Mingst, K.A.(2004), *International organizations: The politics and processes of global governance*. Boulder, Lynne Rienner Publishers.
- Kropá ek, L. (1999), *Blížký východ na p elomu tisíciletí*. Praha, Vyzehrad.
- Látka, M.(1975), *Irák*. Praha, TK.
- Lewis, B. (2007), *D jiny Blízkého východu*. Praha, Lidové noviny.
- Mendel, M. (1989), *Sv t Arab* . Praha, Nakladatelství Svoboda.
- National Geographic Society (2006), *Atlas of the Middle East*. Washington, D. C., National Geographic Society.
- Ochsenwald, W.; Fisher, S. N. (2004), *The Middle East: A history*. New York, McGraw-Hill.
- Richards, A.; Waterbury, J.(1998), *A political economy of the Middle East*, Boulder, CO: Westview Press.
- Romancov, R.: 2004. Politická geografie. In: Cabada, L. a kol. *Úvod do studia politické v dy*, Eurolex Bohemia: Praha. S. 407-45.

Russell, M.,B. (2007), *The Middle East and South Asia*. Harpers Ferry, Stryker-Post Publications.

Spencer, J.W. (2007), *The Middle East*. Duberque, McGraw-Hill.

Touzek, V, Kunc, J, Vystoupil, J. (2008), *Ekonomická a sociální geografie*.

Plzeň, Alesánský, s.r.o.

Waisová, M. (2007), *Atlas mezinárodních vztahů : prostor a politika po skončení studené války*. Plzeň, Alesánský.

Internetové zdroje

www.azadnegar.com

www.cia.gov

www.defensejournal.com

www.czefrica.com

<http://tema.novinky.cz>

www.ct24.cz

www.meforum.prg

<http://m.rozhlas.cz>

www.greenmountainpress.co.uk

<http://news.bbc.co.uk>

www.finance.com

www.emergenging.com

www.independent.co.uk

www.iom.int

<http://lcweb2.1ofrunhistory.com>

<http://mideast.org>

<http://migration.uldavis.edu>

www.mongabay.com

www.nationmonster.com

www.omanet.om

www.opec.org

www.parstimes.com

www.rozhlas.cz

www.state.gov

www.globalsecurity.org

<http://hn.ihned.cz>

www.petrol.cz

9. RESUMÉ

This thesis deals with the political geography of the Persian Gulf and its main characteristics, which include Islam and oil. The aim of my work was to determine whether it is possible to consider the state Persian Gulf region for transnational region. And what factors lead to that. I have dealt with stability in the Persian Gulf region and what is causing the threat. In the first chapter, I first defined a transnational region in the next chapter dealing with the formation of individual countries in the region, I have dealt with important historical moments. A large part of my work dedicated to region of Persian Gulf, as we know it nowadays, from the perspective of political geography. In this chapter I deal with religion, population structure and political systems. Within these themes, I tried to find common characteristics for states in the region. An important part was also dealt with the topic of oil in the region that makes the region very important and strategic area. I did not neglect to look at work and cooperation of countries in the region, but also conflicts between states. Based on a study of these important issues for the countries of the region, I concluded that the region of Persian Gulf can be considered as transnational region.

10 P ÍLOHY

P íloha . 1: Mapa zobrazující p ílehlé státy k Perskému zálivu, jeř
spole n tvo í region Perský záliv,

(zdroj:<http://mappery.com/tags.php?tag=reference&nearestto=23664>).

**Příloha 2: Mapa zobrazující teritoriální rozmístění šiitů a sunnitů v regionu Perského zálivu,
(zdroj: <http://www.breadwithcircus.com/iraqcivilwar.html> 2).**

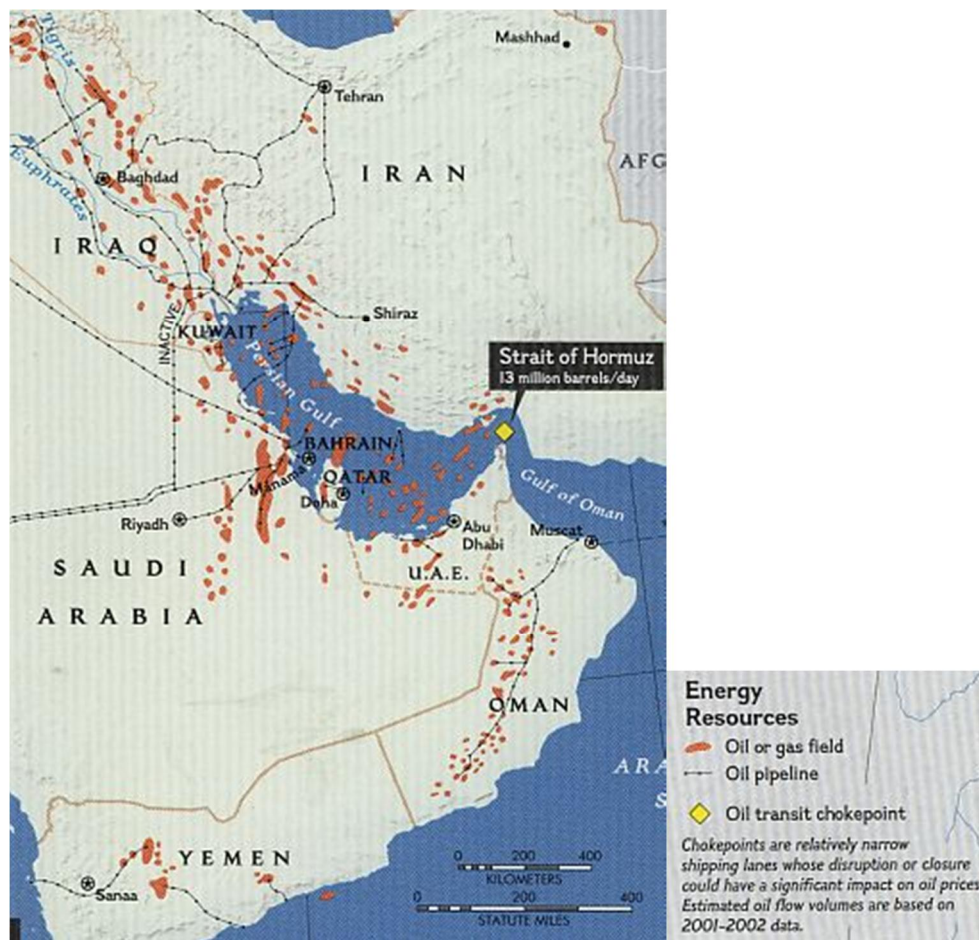

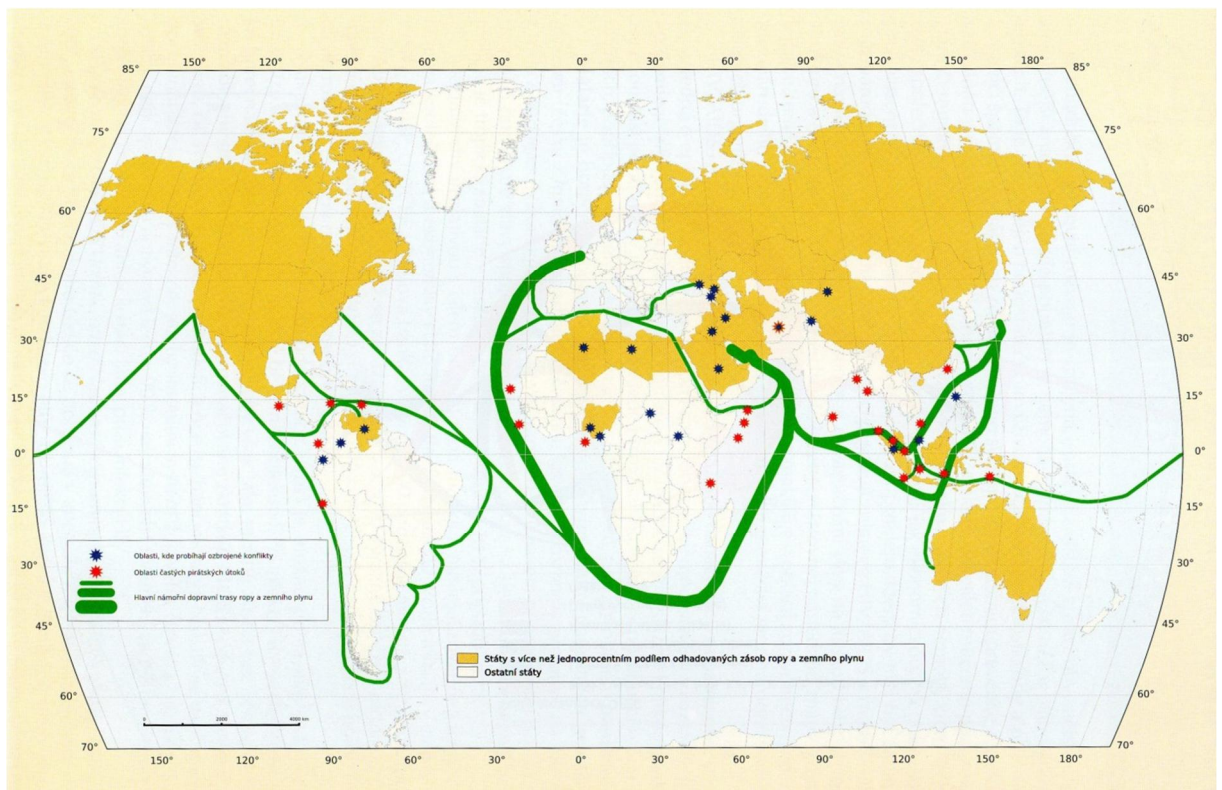
P íloha . 3: Mapa znázor uje rozmíst ní etnických skupin v Íránu,
(zdroj: <http://persian-or-iranian.blogspot.com/>).

Příloha 4: Mapa zobrazuje nejvýznamnější ropná naleziště v regionu Perského zálivu, (zdroj: Atlas of the Middle East).

Příloha 5: Mapa znázorňuje hlavní dopravní linie ropných tankerů, (zdroj: Waisová: 2007, s. 145).

Příloha 6: Mapa zobrazuje strategické postavení ostrovů Abu Musa, Greater a Lesser Tunb, (zdroj: <http://www.payvand.com/news/10/oct/1106.html>).

Příloha 7: Mapa znázorňující ostrovy Perského zálivu, (zdroj: http://www.aqoul.com/archives/2005/07/burning_bridges.php).

